

Гэты самавіты з выгляду чалавек па-ранейшаму выпраменьвае імпат ды жыццёвую энергію. Сустрэўшы сваё 93-годдзе ў коле шматлікіх вучняў, якія зладзілі для яго шыкоўны канцэрт, і толькі тады пакінуўшы выкладчыцкую дзейнасць, ён працягвае жыва цікавіцца ўсім, што адбываецца ў музычным свеце. Ды і наогул, як падаецца, — усім на свеце.

Баяніст Міхаіл СОЛАПАЎ — жывая легенда беларускай музычнай культуры. Заслужаны дзеяч мастацтваў краіны, кавалер ордэна Францыска Скарыны. Цэлую эпоху ён прафесарстваваў у Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, выхаваўшы некалькі пакаленняў выбітных выканаўцаў.

А яшчэ — гэта адзін з нашых суайчыннікаў, які пакінуў свой роспіс на Рэйхстагу, каб засведчыць уласны ўнёсак у Вялікую Перамогу. На жаль, з кожным годам у святочным вулічным тлуме іх можна ўбачыць усё радзей... І таму так важна пачуць пра той дзень — 9 мая 1945 года — з першых вуснаў.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

— Мяне паранілі 2 мая, — распавядае Міхаіл Солопаў, — непадалёк ад горада Ратэнава. — Я быў камандзірам узвода разведкі 57-га гвардзейскага асобнага танкавага палка 12-й кавалерыйскай дывізіі. Наш полк павінен быў сустрэцца з саюзнікамі. Паехаў у разведку — і такая вось бяда здарылася.

— Паехалі, а не пайшлі?

— На матацыкле з каляскай: я і двое салдатаў.

Калі нарвешся на нямецкія кулямёты, на матацыкле можна ўратавацца за кошт яго хуткасці. Я неяк падлічыў: разоў трынаццаць мог бы загінуць. Але ўсё неяк праносіла.

— І тут, у апошнія дні вайны...

— Так, у той раз куля міма мяне не прайшла. Патрапіла ў нагу. Тады раненне здавалася няцяжкім: маўляў, падумаеш! І я працягваў службу, як усе. А праз два дні, у ноч на 5 мая, раптам страціў прытомнасць. Раз-пораз прачынаўся — і зноў упадаў у забыццё. Вядома, мяне паклалі ў паліклініку, які размясціўся ў нейкім замочным маентку. Прыходзіць урач і кажа: “Стан у вас складаны. Да ўсяго, ціск скача, ажно зашкальвае. Прагнозаў даваць не магу. Будзем змагацца!”

Заканчэнне — на старонцы 14.

Баян ён нёс да Берліна

Тэма

"ПАРТЫЗАНСКАЯ МАДОННА" У ХХІ СТАГОДДЗІ

Як трэба казаць пра вайну
мовай мастацтва ў цяперашні
мірны час?

ст. 4 — 5

Суботнія
сустрэчы

"ПЕСНЯРЫ" ЯК ЗОНА КАМФОРТУ

Легендарны ансамбль
пераадолеў усе крызісы
і імкнецца застацца
актуальным.

ст. 6

Праз гасцінец

ДК БЕЗ ДАХУ НАД ГАЛАВОЙ

Пажар пазбавіў работнікаў
культуры вёскі Дзяржынск
іх будынка. Выжываць
у форс-мажорных умовах
цяжка, але імпату яны
не губляюць.

ст. 13

Сёння, 5 мая, — апошні дзень, калі можна завітаць на XXII Міжнародную спецыялізаваную выстаўку “СМІ ў Беларусі”.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ /
Фота Паліны
КАСМАЧОВАЙ

3 мая ў выставачным комплексе на праспекце Пераможцаў адбылася ўрачыстая цырымонія адкрыцця выстаўкі, у якой прынялі ўдзел намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Беларусі Уладзімір Жаўняк, міністр інфармацыі Аляксандр Карлюкевіч, старшыня Пастаяннай камісіі Савета Рэспублікі па міжнародных справах і нацыянальнай бяспецы Сяргей Рахманаў, віцэ-губернатар Ямала-Ненецкай аўтаномнай акругі Расіі Ірына Сакалова і генеральны дырэктар агенцтва Trend (Азербайджан) Ільгар Гусейнаў.

Уладзімір Жаўняк зачытаў прывітанне Прэзідэнта Беларусі ўдзельнікам выстаўкі. Кіраўнік дзяржавы адзначыў, што форум “СМІ ў Беларусі” ўжо больш як два дзесяцігоддзі з’яўляецца месцам актыўнага абмеркавання сродкамі масавай інфармацыі пытанняў развіцця медыясферы і ўмацавання партнёрскіх сувязей. “СМІ павінны фарміраваць канструктыўнае грамадскае меркаванне

праз своечасовую і аб’ектыўную падачу матэрыялу, адкрыты і ўдумлівы дыялог з аўдыторыяй. Упэўнены, што такая прадстаўнічая міжнародная пляцоўка па-

Газета **КУЛЬТУРА**

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ

(КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛАКАВА; **адказны сакратар** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў**: Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАГІН; **аглядальнікі рэдакцыі**: Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Іна НАРКЕВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Геннадзь СІВОХІН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты**: Пётр ВАСІЛЕЎСкі, Алег КІЛІМАУ; **карэспандэнт** — Ганна ШАРКО; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23.

Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавечкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.

Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.

Прыёмная: (017) 334 57 41.

220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэвізуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

*Матэрыял на правах рэкламы.

© “Культура”, 2018. Наклад 3 873. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 04.05.2018 у 18.30. Замова 1770.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”.

ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

400 СМІ на праспекце Пераможцаў

Уладальнікі “Залатых Ліцэр”.

служыць кансалідацыі грамадства, зацвярдзенню ідэй міру і добрагасудства”, — падкрэсліў у сваім віншаванні Аляксандр Лукашэнка.

У міжнародным форуме ўзялі ўдзел больш за 50 экспанентаў, якія прадстаўляюць каля 400

сродкаў масавай інфармацыі з Беларусі, Расіі, Украіны, Казахстана, Латвіі, Літвы, Польшчы, Кітая, Турцыі і іншых краін. Упершыню, дарэчы, былі прадстаўлены СМІ з Салехарда Ямала-Ненецкай аўтаномнай акругі.

Падчас работы выставы прайшло ўручэнне прызоў XIV Нацыянальнага конкурсу друкаваных сродкаў масавай інфармацыі “Залатая Ліцера”. Гран-пры ўдастоены праект БелТА “Мінск і мінчане” да 950-годдзя сталіцы Беларусі.

Адзел ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Лельчыцкага райвыканкама выказвае глыбокія спачуванні мастацкаму кіраўніку Нацыянальнага акадэмічнага народнага хору Рэспублікі Беларусь імя Г.І. Цітовіча Дрынеўскаму Міхаілу Паўлавічу ў сувязі з напаткаўшым яго горам — смерцю брата Мікалая.

Карта фестывалю

Канкрэтныя мэты “Вытокаў”

Мы шмат пісалі і пішам пра рэгіянальны фестываль народнай творчасці “Веснавыя колеры”, заснавальнікам якога стаў (светлая яму памяць!) колішні начальнік аддзела культуры Асіповіцкага райвыканкама Васіль Налівайка. Гэты, можна сказаць, імяны фэст займеў днямі стрыечнага брата: адкрыты фальклорны фестываль “Вытокі”. Ініцыятарам яго з’яўляецца сённяшні кіраўнік мясцовага аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Ірына Раманчук. Цудоўны доказ пераможнасці традыцый.

Яўген РАГІН

“Веснавыя колеры” — з’ява шматжанравая. “Вытокі” — фэст з ярка адлюстраваным фальклорным зместам. І, што выключна важна, выйсце тых фальклорных крыніц знаходзіцца менавіта на асіповіцкай зямлі. Адсюль — і назва мерапрыемства. Наступная недругародная акалічнасць у тым, што ўнутрыраённы фестывальны рух становіцца несупынным: у адзін год ладзяцца “Веснавыя колеры”, у другі — “Вытокі”.

Пра мэту фальклорнага фэсту распавядае дырэктар цэнтралізаванай клубнай сістэмы Асіповіцкага раёна Алена Загароўская:

— Мы вырашылі сабраць усе абрады, уласцівыя для нашай мясцовасці. Дый фальклорныя вышукі павінны набыць больш важнае гучанне. А першы адкрыты фальклорны фестываль “Вытокі” пройдзе 12 мая ў раённым цэнтры культуры і дасугу. Дакладней кажучы, трэці этап фестывальнага конкурсу ў наступную суботу будзе мець вынікам паўнамаштабны гала-канцэрт. Распавяду і пра два папярэднія этапы. Падчас першага мы праглядалі сцэнарны матэрыял, падрыхтаваны нашымі клубнікамі. А другі выкарысталі для аб’езду ўстаноў культуры раёна і адбору лепшых творчых калектываў. Мы нават не чакалі, што ўрэшце атрымаецца. Вельмі шмат праяў уснай народнай творчасці: казкі, легенды, паданні па-майстэрску выконваюць і сталыя, і малыя. І ўвогуле, вельмі шмат матэрыялу. З’явілася магчымасць увесці намінацыі: “Фрагмент абраду”, “Вусная творчасць і спевы без акампанемента”. Песням тым па дзвесце гадоў...

Алена Уладзіміраўна дадала, што леташні год для раённай культуры быў з фальклорным ухілам. І не дарэмна. Адшуканы праявы нават такіх абрадаў, якія ў раёне і не мелі шырокага распаўсюду. Так, у вёсцы Карытнае народны ансамбль народнай песні “Сваякі” падрыхтаваў фрагмент абраду “Вялікдзень”. А народны ансамбль народнай песні “Рэчанькі” са Свіслачы здзівіў “Яблычным спасам”.

Прыкладна гадоў праз дзесяць у асіповіцкіх работнікаў культуры з’явіцца магчымасць выдаць кнігу і зняць дакументальны фільм пра абрадавае непадабенства Асіповіччыны.

Рэпетыцыя з маэстра

Пра рэпетыцыі аркестра я меў уяўленні толькі праз класіку сусветнага кінематографа. Памятаеце фільм Федэрыка Феліні? Якім грандыёзным шухерам сканчалася тая стужка! Ну а карціну Рыгора Аляксандрава “Веселые ребята”, мяркую, бачылі ўсе. Дык вось, тая бойка джазавага аркестра — нікчэмны канфлікт у параўнанні з сусветнай катастрофай у геніяльнага італьянца.

Я да чаго вяду: выпраўляючыся на рэпетыцыю Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі, нашага ўдзельніка Міжнароднага конкурсу выканаўцаў эстраднай песні “Віцебск-2018” і канкурсантаў Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі “Маладзечна-2018”, я крыху баяўся. А раптам каму з музыкантаў у гэты дзень нешта пад хвост патрапіла? І тады варта з’явіцца іскрыцы, каб распалілася сеча паміж скрыпкам і дудкамі.

Алег КЛІМАЎ /
Фота аўтара

ПРАМЫ РЭПАРТАЖ

Да гэтага чацвярга мне давалося прысутнічаць толькі на рэпетыцыях рок-выканаўцаў. Калі яны цалкам уключаліся ў працэс, то падколкі з нагоды знешняга выгляду калегі, трошкі стомленага пасля ўчорашняга, спыняліся, як і ўся пустая балбатня. Музыкі засяроджана, акорд за акордам, шліфавалі рэпертуар і асабліва старанна “паліравалі” навінкі. Але атмасфера нейкага “міжсабойчыку” ўсё адно нікуды не магла падзецца, і варта было паўстаць паўзе на пераналадку якога-небудзь інструмента, як смяшкі з’яўляліся зноў. На рэпетыцыі Нацыянальнага акадэмічнага канцэртнага аркестра Беларусі многае было не так...

Мне няцяжка сабе ўявіць, што здарылася б з чалавекам з гэтага калектыву, прыйдзі ён на яго “рэпу”, злёгка дазволішы сабе ўчора нешта лішняе. Нюх у народнага артыста Беларусі Міхаіла Фінберга такі, што ён, як і належыць прафесіяналу найвышэйшага класа — і ў музыцы, і па жыцці, умомант вызначае не толькі выпадкова ўзятую кімсьці з яго двухсот музыкантаў фальшыўную ноту. Як мне здаецца, адным беглым позіркам маэстра здатны літаральна пранікаць у душы сваіх музыкантаў. І

дараваць, калі што не так: як кажуць людзі, якія даўно яго ведаюць, ён доўга крыўдаў не трымае. Але згубных тэндэнцый не дапушчае, хто б што ні казаў у сваё апраўданне.

І старонні гутарак, якія не маюць дачынення да музыкі, падчас секундных паўз у рэпетыцыі я так і не пачуў — як ні намагаўся. Музыканты маглі перакінуцца слоўцам хіба ў кароткіх перапынках. Рэпетыцыя пачалася ў 9:25 раніцы, а скончылася апоўдні. Аднак і жорсткай муштры не было: калі хто ў тых жа паўзах трохі адцягваўся ад нот, Міхаіл Якаўлевіч адчуваў гэта нават спінай і проста рабіў лёгкае выкліканне. Вінаваты прызнаваў памылку або нягучна аджартоўваўся. “Майстар строгі, але справядлівы”, — зноў прыдумаў я кімсьці ўжо складзеную да мяне фразу. Гэта значыць атмасфера ў памяшканні, якое аркестр займае другі год у будынку “Беларусьфільма”, была цалкам сабе жывая — атмасфера аўтарбярнага рэжыму не без дэмакратычных элементаў. А як яшчэ кіраваць народнымі, заслужанымі, што, фігуральна кажучы, не злічыць, колькі “сабак” на эстрадзе з’елі?

“Елі” ж у чацвер не рыбу, а Яўгенія Курчычу, што прадставіць нашу краіну на Міжнародным конкурсе выканаўцаў эстраднай песні “Віцебск-2018” надыходзячага “Славянскага базару...”, і канкурсантаў Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі “Маладзеч-

на-2018”, што таксама не за гарамі. Гэта былі першыя рэпетыцыі артыстаў. Педагогу кафедры мастацтва эстрады Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў павінны яшчэ 10 разоў на кінастудыі “трэніраваць” песню “Крык птушкі” з рэпертуару ансамбля “Песняры”, з якой ён і будзе змагацца за Гран-пры на будучым віцебскім форуме, у “маладзечанцаў” ж тут наперадзе 3—4 “рэпы”.

— Гэтай колькасці дастаткова для таго, каб вакалісты і аркестр адчулі адзін аднаго, “спеліся”, што называецца, — у адным з перапынкаў паведаміў мне яго мастацкі кіраўнік, — нават улічваючы напружаны графік, у якім увесь час працуе калектыв. У гэтым маі ў яго — сучасныя канцэрты і гастролі, а да канца года нас чакаюць 17 фестываляў.

У ходзе рэпетыцыі спадар Фінберг перыядычна пакідаў дырыжорскі пульта і абыходзіў залу. Прыслухоўваўся, прыглядаўся, пагутарыў з усімі групамі — і струнна-смычковымі, і духавымі, і ўдарнымі... Потым вяртаўся на месца, і працэс даводкі песень да бляску працягваўся. Калі патрабавалася, маэстра ўносіў змены ў партытуры. І, вядома, раздаваў каштоўныя ўказанні выканаўцам.

Напрыклад, нашаму эмісару на конкурсе “Славянскага базару” Яўгену Курчычу дасталіся такія пасажы: “Ты не спявай, як у класе педагог... Сачы, каб рэгістры

былі чыстымі... Не варта эканоміць голас, нам павінна хацецца сыграць з табой”. Астатнія спевакі і спявачкі таксама не былі абдзеленыя рэплікамі Міхаіла Якаўлевіча: “Не хапае цябе да канца, спакойней спявай... У цэлым добра, але часам нерытмічна... Пакуль аркестру не ўсё зразумела, патэлефануйце нам, вам трэба будзе прыехаць у бліжэйшы час... Гэта не завадскі аркестр, дакладна ўстапайце!”

Асабліва “на арэхі” перапаала магілёўскаму канкурсанту, які з-за аб’ектыўных прычын на рэпетыцыю прыехаць не змог: “Мы таксама занятыя... Тут лепшыя музыканты сабраліся, чакаючы... Хай і не прыязджае...”

— Міхаіл Якаўлевіч адыходлівы, — нахіліўшыся да мяне, сказаў педагог па вакале і канцэртмайстар аркестра Ігар Мельнікаў. — Але кухталі “прагульшчыку” ўсё роўна забяспечаныя.

Як, напэўна, і некаторым артыстам-пачаткоўцам, што таксама не прыбылі на рэпетыцыю...

Двум канкурсантам прафесар загадаў скараціць працягласць кампазіцый — яны не ўкладваюцца ў абавязковы хронаметраж “спаборніцтва” ў Маладзечне. Спідар Мельнікаў умомант унёс карэктывы, і другі раз прагучаў ужо патрэбны па часе варыянт.

А пасля заканчэння рэпетыцыі спідар Фінберг сабраў маладзечанскіх канкурсантаў і даў ім першыя пажаданні і

парады, якіх яшчэ будзе і будзе: “Не саромейцеся, тэлефануйце ў аркестр, усім, чым можам, дапаможам. Думайце не толькі пра тое, як будзеце спяваць, думайце пра касцюмы, аб прычосках — на конкурсах ўсё дэтальна важна. І радуіцеся поспехам чужым так, як радуецца перамогам сваім. Наогул, артыст павінен з радасцю ісці ў сваёй прафесіі — і публіка гэта адзначыць, і самому яму лягчэй будзе жыць”.

Ну а старыстаўшыся службовым становішчам, выдам вам ужо і “страшную” таямніцу — пералічу шэраг песень, што прагучаць у Маладзечне: “Ой, княжна”, “Пльве лебедзь”, “Новы дзень”, “Ты вяртайся”, “Спадчына”, “Белая царква”, “Белая ластаўка”, “Ночка цёмная”, “Зямля бацькоў”, “Сонца каласы”...

ПРАМАЯ ГАВОРКА

Як мог, я паспрабаваў у першай частцы гэтага матэрыялу перадаць вам свае адчуванні і назіранні ад убачанага і пачутага мной на рэпетыцыі аркестра. У яго праграмах гучалі і гучаць песні на вершы ўсіх сапраўдных класікаў беларускай паэзіі і музыка ўсіх сапраўдных айчынных кампазітараў-класікаў — без залежнасці ад жанраў, у якіх яны працавалі і працуюць. Цяпер жа я перадаю эстафету двум сваім суразмоўцам, якіх таксама папрасіў падзяліцца меркаванням аб рэпетыцыі і не

толькі — Яўгену Курчычу і, зразумела, Міхаілу Фінбергу.

— Міхаіл Якаўлевіч сказаў пра тое, што трэба памянаць у маім выкананні, на што яшчэ трэба звярнуць увагу, але ўсё, увогуле, выходзіць нядрэнна, — кажа будучы віцебскі канкурсант. — Вопыт спеваў з аркестрам у мяне ёсць, але з гэтым я працую ўпершыню. Рэпетыцыя ж прайшла так, як я і чакаў: строга, але і вельмі добразычліва з боку мэтра.

— Да спекуляцый наконце таго, чаму менавіта Яўген Курчыч стаў прадстаўніком Беларусі на конкурсе ў Віцебску, я стаўлюся... менавіта як да спекуляцый, — маэстра сам закрунуў набалеваю тэму. — Добры хлопец, добры спявак, які абраў правільную песню. А перамога ён ці не — залежыць, перш за ўсё, ад яго самога. І мы яму гэтымі рэпетыцыямі, вядома ж, дапаможам у дасягненні поспеху. Маладзечанскія ж канкурсанты ў гэтым годзе мацней за леташніх. Новым рэпетыцыйным памяшканнем на студыі “Беларусьфільм” я задаволены, хай спачатку тут сёе-тое і працякала, кавалат столі ўпаў, але мы з усім справіліся. У параўнанні з папярэднім нашым пакойчыкам, дзе аркестр пражыў 32 гады, гэтая зала — проста палац. Тут, нарэшце, вольна дыхаецца!

Як сказаў невядомы аўтар, рэпетыце той, хто не ўмее граць. Па словах былога клавішніка гурта “Машина времени” Пятра Падгарадзецкага, гэтая крылатая фраза — ні што іншае, як пераблытаная кімсьці сентэнцыя аднаго з першых рокераў Савецкага Саюза Стаса Наміна. Ён неяк абмовіўся, што “рэпетыюць людзі, якія не могуць сыграць штосьці з першага разу, а такіх ён у калектыве не трымае”.

Такіх, якія не ўмеюць спяваць або граць, на рэпетыцыі не было. Мэтр беларускага музычнага мастацтва Міхаіл Якаўлевіч Фінберг не трымае ў сваім аркестры выпадковых людзей.

У ТЮГу абвясцілі пра пачатак працы над спектаклем “Музычныя прыгоды аранжавага хлопчыка”, які ў рэжысуры мастацкага кіраўніка калектыву Уладзіміра Савіцкага ў будучым сезоне з’явіцца ў Цэнтры творчых праектаў тэатра.

Настасся ПАНКРАТАВА

Перад гасцямі незвычайнай акцыі ў Елачнай зале ТЮГу выступілі аўтары праекта: беларуска-нідэрландская скрыпачка Вера

Аранжавы хлопчык збіраецца ў дарогу

Лапарова, чья кніга лягла ў аснову будучага спектакля, і беларускі кампазітар Георгій Сасноўскі, які ўсур’ёз і надойга атабарыўся ў Францыі. Падчас імпрэзы яны выступілі ў назвыклад для сябе ролі: чыталі тэкст будучай пастаноўкі. Празайчыны ўрыўкі ўпляталіся ў фартэп’яныя мелодыі, выкананыя Аляксеем Пятровым — адным з найбольш таленавітых маладых прадстаўнікоў беларускай фартэп’янай школы.

Як распавяла загадчык літаратурнай часткі Жана Лашкевіч, у сілу сваіх працоўных абавязкаў яна шмат

чытае дзіцячай літаратуры — шукае арыгінальныя тэксты і новыя імёны, якія б маглі знайсці сцэнічнае ўвасабленне ў ТЮГу. Выпадкова ёй у рукі патрапіў зборнік кароткіх апавяданняў не прафесійнай пісьменніцы, але творчага чалавека, чые натхнёнасць і паэтычны погляд на штодзённыя сямейныя падзеі надалі замалёўкам пра дзяцінства казачнае характава і неверагодную прывабнасць.

Праз кнігу крочыць хлопчык Том, прататыпам якога стаў старэйшы сын спідарыні Лапаравай. Літаратурны персанаж разглядае

Сусвет праз уласцівае ўсім дзеціям шкельца фантазіі і бязмежнай любові. Падаецца, сонечнае святло і цеплыня льецца не толькі ад рудой патыліцы маленькага героя, але і ад кожнага слова, што распавядае пра жыццё незвычайнай сям’і, у якой бацькі — музыканты. Значыць, і жыццё самога хлопчыка натуральна і непарыўна звязана з музыкай.

— Тэксты Веры Лапаравай адметныя і самадастатковыя. Намаганне перабудаваць іх у звыклую дыялогавую форму зводзіць іх на нішто абаяннае словаў, іх празрыстасць, мелоды-

ку, — распавяла спідарыня Жана. — Мы адмовіліся ад любога перапісвання або перайначвання — тэкст, вядома, можа быць перакампаанаваны, але ні ў якім разе не зменены. Музыку, што працінае і агортвае дзеянне, рэжысёр вырашыў даверыць сапраўднаму аркестру — партытура дазваляе задзейнічаць ансамбль з 14—16 музыкантаў.

Самім тогаўцам дастаюцца “дарослыя” ролі — мамы і таты. А вось хто ўвасобіць гадоўнага персанажа — таго самага Аранжавага хлопчыка — пакуль сакрэт! Эскіз спектакля пла-

неўца стварыць да лістапада, пасля чаго рэжысёр Уладзімір Савіцкі распачне актыўныя рэпетыцыі.

Многія заўзятая тэатрала пасля спектакля любяць набываць у хатнюю бібліятэку першакрыніцу. Літаратурная аснова праекта пакуль яшчэ не мае сапраўднага кніжнага ўвасаблення, так і не выбраўшыся з камп’ютарнага файла пад цвёрдую вокладку. Але ўжо вядуцца перамовы з выдаўцом, каб даўно падрыхтаваны тэкст з добрымі ілюстрацыямі выйшаў з друку.

К

К

“Партизанская мадонна” ў XXI стагоддзі

Эвалюцыя тэмы: як казаць
пра вайну ў мірны час?

Напярэдадні свята Вялікай Перамогі мы звярнуліся да шэрагу мастакоў, якія ў сваёй творчасці неаднойчы дакраналіся да тэмы Вялікай Айчыннай вайны, з пытаннем, наколькі тая тэма сёння запатрабавана грамадою. Як сродкамі мастацтва распавесці пра пакуты і подзвігі тым, хто на сваё шчасце вайны ніколі не ведаў і, дасць Бог, не зведае? Адказы атрымаліся блізкія па сэнсе, хоць і розныя па словах.

Занатаваў Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Уладзімір Тоўсцік. Трыпціх “Салют Перамогі”.

Уладзімір ТОЎСЦІК,
жывапісец, народны
мастак Беларусі:

**“ТОЙ, ХТО РАЗБУРАЕ
СТЭРАТЫПЫ,
ГАРАНТАВАНА
МАЕ ПРАБЛЕМЫ”**

— Вялікая Айчынная вайна — падзея, глыбока ўкаранёная ў нашу нацыянальную свядомасць. Гэтая тэма была стрыжнявой для выяўленчага мастацтва і літаратуры Беларусі ўсю другую палову мінулага стагоддзя. Безумоўна, аўтары ў сваёй працы мусілі ўлічваць наяўнасць тых ці іншых

ідэалагічных і маральных лічнасцей, колькі ад таленту і прафесіяналізму мастака. Ад ягонай здольнасці даводзіць сваю праўду. Да прыкладу, творы Васіля Быкава не ўпісваліся ў ідэалагічныя каноны, але ж і кнігі ягоныя выхадзілі, і чытацкую аўдыторыю ён меў велізарную. Дарэчы, “Партизанская мадонна” Міхаіла Савіцкага — несумненна наша класіка — таксама спачатку не ўсім прыйшлася даспадобы. Той, хто разбурае стэраатыпы, гарантавана мае праблемы.

Аднак, так было заўжды і паўсюль, і надалей так будзе. Мастацтва — гэта сацыяльная практыка, а значыць, яно зыходна залежна ад грамадскага ладу. Хіба ідэалагічны вектар можа мяняцца. Але я ўпэўнены, што ступень творчай свабоды залежыць не столькі ад вонкавых ака-

лічнасцей, колькі ад таленту і прафесіяналізму мастака. Ад ягонай здольнасці даводзіць сваю праўду. Да прыкладу, творы Васіля Быкава не ўпісваліся ў ідэалагічныя каноны, але ж і кнігі ягоныя выхадзілі, і чытацкую аўдыторыю ён меў велізарную. Дарэчы, “Партизанская мадонна” Міхаіла Савіцкага — несумненна наша класіка — таксама спачатку не ўсім прыйшлася даспадобы. Той, хто разбурае стэраатыпы, гарантавана мае праблемы.

Сёння тэма Вялікай Айчыннай не тое каб у

заяпадзе, але ж і не надта запатрабаваная. Я ўжо не памятаю, калі апошні раз у нашай акадэміі тая вайна была тэмай дыпломнай ці курсавой работы. У даведніку “Мастакі Савецкай Беларусі”, выдадзеным у 1960-я гады, мноства твораў былі прадстаўлены работамі менавіта на ваенную тэматыку, а ў даведніку 1998-га такіх мастакоў можна пералічыць па пальцах. Гэта адбываецца, на маю думку, з той прычыны, што ў савецкі час ваеннай тэматыкай грамаду, так бы мовіць, перакармілі. Да таго ж няшмат засталася тых, для каго вайна — частка біяграфіі. Для большасці яна — ужо гісторыя. А значыць, каб да сённяшняга аўдыторыі дайшло тое, што для папярэдняга пакалення было відавочным, распавядаць пра Вялікую Айчынную трэба іншымі словамі.

У гэтай сувязі нагадаю і праблемы станковай карціны, якія мы маем сёння. Яна можа проста знікнуць. Нацюрморты і краявіды, хутчэй за ўсё, застаюцца, а вось сюжэтная карціна пагражае рэальна небяспека. Мастакі не аднойчы звярталіся да органаў кіравання ў сферы культуры з просьбай звярнуць увагу на тое, што ў блізкай перспектыве ў нас можа не застацца жывапісаў, здольных напісаць гістарычнае палатно. Такія праблемы сёння ёсць у некаторых

былых савецкіх рэспубліках, і вельмі не хацелася б, каб з гэтым сутыкнуліся і мы. Таму, шчыра кажучы, сёння я проста не бачу перадумоў з’яўлення палатна ўзроўню згаданай вышэй “Партизанской мадонны” Міхаіла Савіцкага ці ягонага ж “Поля”.

Андрэй ДУБІНІН,
жывапісец:

**“УРЭШЦЕ,
ЗА ТОЕ І ВАЯВАЛІ...”**

— Я падзяляю тую думку, што Вялікая Айчынная вайна — вызначальная падзея ў фарміраванні беларускай ментальнасці. Нашу нацыю яднае ўсведамленне маштабу пакутніцтва і гонар за вялікую перамогу. Не дзіва, што сярод твораў, якія мы лічым залатым фондам беларускай культуры, большасць прысвечана той вайне. Для гісторыка культуры досыць цікавым можа быць працэс асэнсавання гістарычных падзей праз мастацкія вобразы і сама трансфармацыя гэтых вобразаў пад уплывам змен у сацыяльна-культурным асяроддзі.

Для тых мастакоў, што бачылі вайну на свае вочы і адчулі яе на сваім лёсе, важна было як мага больш дакладна зафіксаваць (задакументаваць, калі хочаце) убачанае і адчутае для гісторыі. І зробленае імі насамрэч нагадвае гістарычную хроніку з мноствам дэталей, падрабяз-

насцей, нюансаў, важных для аўтараў, бо гэта рэаліі іхняга жыцця. Цалкам натуральна, што афіцыйная гістарыяграфія тае пары мела пафасны характар. Такім жа было і выяўленчае мастацтва, падпарадкаванае ідэалогіі. У ім суміяшчаліся, часам даволі гарманічна, узнёслы лад і гістарычная дакладнасць у адлюстраванні падзей вайны.

Потым прыйшло пакаленне, якое ўспрымала гэту вайну ўжо нібы здалёк і ведала яе па бацькоўскіх аповедах. У іх і вобразы іншыя: менш канкрэтыкі, больш абагульненасці. Далей ад рэаліі, бліжэй да сімвалу. З’яўляюцца пры асэнсаванні ваенных падзей і крытычныя ноты. У 1960-я людзі, у тым ліку і творчыя асобы, усё часцей задаюць пытанне адносна цаны Перамогі. Раней такое было немагчымым паводле вызначэння. Новы погляд на Вялікую Айчынную і на падзеі, што ёй папярэднічалі, быў адлюстраваны найперш у літаратуры, але і ў выяўленчым мастацтве, якое таксама адчувае грамадскія настроі, паманела пафаснасці, а сэнсавы акцэнт змясціўся з генералітэту ў бок шараговага байца. Менавіта ён, прости салдат, партизан, працаўнік тылу становіцца ўвасабленнем народа-барацьбіта, народа-пераможцы.

Сёння сярод нас няшмат ветэранаў вайны.

Як памяць пра Другую сусветную вайну захоўваецца ў Варшаве, Берліне, Будапешце і Бухарэсце? Жаданне параўнаць практыкі мемарыялізацыі тых падзей у суседніх краінах падштурхнула студэнтаў і выпускнікоў Варшаўскага ўніверсітэта правесці даследаванне “Гарады памяці”. Перакананы, што сёе-тое з убачанага будзе цікавым і для нас.

**ВАРШАВА: СЛЯДЫ
АД КУЛЬ**

Шпацыруючы па вуліцах Варшавы, ты раз-пораз бачыш сляды Другой сусветнай на ўласныя вочы. Найперш гэта выбоіны ад куль і снарадаў на сценах дамоў, якія не сціраюцца з твару горада. Выразныя сколы мармуру відаць нават на Калоне Жыгімонта Вазы XVII стагоддзя: у гэтым раёне варшаўскія паўстанцы вялі ў канцы лета 1944 года зацятае змаганне з немцамі. Сама калона была нацыстамі ўзарвана, і сёння рэшткі ляжаць побач з памятнай дошкай аб знішчэнні. Новая была ўсталявана ў 1949 годзе, падчас кіравання Баляслава Берута, пра што паведамляе яшчэ адна памятная дошка, захаваная з савецкіх часоў. На Прэзідэнцкім (былым Радзівілаўскім) палацы ацалела старая шыльда з назвай

размешчанага побач сквера Адама Міцкевіча. І на ёй — таксама сляды ад куль.

На будынку даваеннай Дырэкцыі дзяржаўных чыгунак на пляцы Віленскім сляды ад артылерыйскіх снарадаў на фасадзе захавалі падчас рэстаўрацыі 2015 года і змясцілі пад шкло. Побач — памятны надпіс, які паведамляе, што тут 10 — 14 верасня 1944 года адбывалася бітва за Віленскі вакзал.

У 1945 — 2011 гадах побач стаў помнік Братэрства па зброі, які ўвекавечваў савецкіх салдат, што вызвалілі Варшаву. Аднак гарадскія ўлады дэмантавалі яго падчас будаўніцтва станцыі метро “Двожац Віленскі”. Было прынята рашэнне, што на ранейшае месца манумент не вернецца. Хаця многія жыхары Варшавы, як сведчыла апытанне грамадскай думкі, лічылі, што яго варта аднавіць.

Раны і маўчанне сцен

Шыльда ў скверы Міцкевіча.

Зрэшты, манументальны комплекс на савецкіх ваенных могілках у польскай сталіцы, дзе пахаваны 21 468 воінаў 1-га Беларускага фронту, даглядаецца належным чынам.

Адразу пасля вызвалення сталіцы Польшчы ад немцаў з’явілася шмат “стыхійных” помнікаў — перш за ўсё на магілах ахвяр генацыду. Па сутнасці ўся Варшава была вялікімі могілкамі. У 1949 годзе скульптар Караль Тхорак распрацаваў праект тыпавай мемарыяльнай дошкі, якой можна было адзначыць усе магчымыя месцы знішчэння людзей падчас акупацыі. Сілуэт памятнага знака просты:

мальтыйскі крыж і надпіс (з варыяцыямі): “Месца асвячонае кроўю палякаў, якія загінулі за свабоду Бацькаўшчыны”. Ніжэй змяшчаецца інфармацыя пра колькасць людзей, забітых гітлераўцамі ў тым ці іншым канкрэтным месцы.

Апошняя такая дошка была ўстаноўлена ў 1994 годзе. У 1979 годзе ў Варшаве іх налічвалася 448! На жаль, падчас рамонт будынкаў і мадэрнізацыі вуліц многія страчваюцца. Таму ў 2013-м іх засталася ўсяго 160.

У часы сацыялізму былі ўстаноўлены таксама памятныя дошкі пра змаганне на вуліцах Варшавы падпольшчыкаў з арганізацыяй, блізкіх да камуністаў. Яны яшчэ застаюцца на будынках.

У надпісах на Магіле невядомага салдата, што на пляцы Пільсудскага, увекавечаны бадай усе асноўныя бітвы Другой сусветнай вайны, у якіх удзельнічалі палякі: ад баў пад вёскай Леніна ў Горацкім раёне да штурму нямецкай крэпасці Монтэ-Касіна ў Італіі. Трэба адзначыць,

што ва ўсіх гэтых баталіях прымалі ўдзел ураджэнцы Беларусі.

У Музеі польскіх яўрэяў “Полін”, дзе шмат увагі прысвечана трагічным падзеям апошняй сусветнай вайны, летась пры падтрымцы пасольства Беларусі ў Польшчы з’явіліся аўдыягіды на беларускай мове.

Сёлета 19 красавіка адзначалася 75-я гадавіна паўстання ў Варшаўскім гета. Апоўдні па ўсім горадзе завывлі сірэны. У трамваях былі расклеены плакаты з інфармацыяй пра герояў паўстання. Многія жыхары горада націлі сабе на адзенне жоўтыя папяровыя кветкі — адсылку да зоркі Давіда, з якой яўрэі мусілі хадзіць па гета, пакуль іх там не знішчылі гітлераўцы.

**БЕРЛІН: КАМЯНІ
СПАТЫКНЕННЯ**

Менавіта тэма Халакоста найбольш выразна адлюстравана ў гарадской прасторы сталіцы Германіі. Гэта не толькі асобныя по-

Адна з работ выставы "Святло Перамогі" ў сталічным Палацы мастацтва — дыптых "Выратуй і захавай" Андрэя Дубініна.

Ды і дзеці іхнія, для якіх святое само словазлучэнне "Вялікая Айчынная" — людзі ўжо немаладыя. А новаму пакаленню тая вайна... не надта і цікавая. Лічу, ставіцца да гэтага трэба спакойна. Бо, урэшце, менавіта для таго ваявалі і перамаглі нашы продкі, каб сённяшняя юнакі і дзяўчаты маглі засяродзіцца на мірных справах і радавацца жыццю.

Цяперашняя мастацкая моладзь больш разняволеная, дасведчаная і адукаваная, чым іх дзяды і бацькі. Трэба лічыцца з тым, што іх уласны ўнутраны свет, нейкія разумовыя гульні і парадоксы псіхалогіі ім могуць быць цікавей, чым гісторыя дзяржавы.

На маю думку, калі мы мовай мастацтва распавядаем пра вайну маладым людзям, акцэнтаваць увагу трэба не на падзеях — пра іх яны даведаюцца з падручнікаў і музейных экспазіцый, а на тым, як вайна адбываецца ў чалавечым сэрцы і розуме, як змяняе душу. Гаварыць пра тое, як цяжка застацца чалавекам у нечалавечых умовах. Балазе, Вялікая Айчынная дае шмат матэрыялу для такога раздуму.

Уладзімір УРОДНІЧ, жывапісец, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь:

"НЕАД'ЕМНАЯ ЧАСТКА НАШЫХ СЯМЕЙНЫХ ХРОНІК"

— Адна з прычын таго, што ў няпростых варунках Беларусь здолела захаваць сацыяльную стабільнасць, не мае праблем на нацыянальнай глебе, пазбегла канфлікту пакаленняў, акурат і палягае ў тым, што мы маем павагу да гістарычнага шляху, які прайшлі разам з іншымі народамі Савецкага Саюза. Памяць пра сумесную працу і барацьбу ў мінулым — гэта добры задзел на будучае супрацоўніцтва. Бадай усе, хто бывае ў Беларусі, адзначаюць, што ўшанаванне памяці пра гераізм і пакуты ў часе Вялікай Айчыннай вайны з'яўляецца ў нас чыннікам дзяржаўнай палітыкі, і гэта прызна прымаецца грамадою. Мастацкая суполка "Традыцыя", да якой я належу, якраз і зыходзіць у сваёй творчасці з інтэрасаў супольнасці і дзяржавы. У прыватнасці — у тэме захавання памяці пра подзвіг народа ў Вялікай Айчыннай вайне. А тэма

гэтая многім з нас блізкая, бо вайна — неад'емная частка нашых сямейных хронік.

Калі ўстановы, адказныя за культуру і ідэалогію, маюць канкрэтны план па мастацтве, гэта на карысць усім,

маю, што ў суверэннай краіне падобная практыка таксама прынесла б свой плён. А тэма Вялікай Айчыннай вайны, беручы да ўвагі яе сацыяльна значнасць, павінна ўзначаліць спіс дзяржаўных культурных прыярытэтаў.

Уладзімір Уродніч. "На водным рубяжы".

хто датычны да культурных працэсаў. У Савецкім Саюзе ў мастацтве былі дакладна акрэслены тэматычныя і нават сюжэтныя прыярытэты, што дазваляла мастакам не марнаваць час і адразу брацца за патрэбную дзяржаве працу. А калі на працу была дамова, дык звычайна загадзя было вядома, якія сцены яна будзе ўпрыгожваць у перспектыве. І дзякуючы гэтаму сёння мы маем савецкую культурную спадчыну, якой варта ганарыцца. Ду-

Уладзімір СЛАБОДЧЫКАЎ, скульптар, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь, прафесар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў:

"ПОМНІК ПАТРЭБНЫ — КАБ ПОМНІЦЬ"

— У Старажытнай Грэцыі быў звычай ставіць у гонар ваенных перамог помнікі з дрэва. Навошта скарыстоўваць такія нетрывалы матэ-

рыял, калі і каменя вакол халата, і выбітных майстроў па яго апрацоўцы? А рабілася гэта дзеля таго, каб помнікі з часам самаразбураліся і не правакавалі ў пераможаных пачуцця варожасці і прагі рэваншу, а ў пераможцаў — пагарды да пераможаных.

Як па мне, дык гэта крыху наіўна. Свае вялікія перамогі і страшныя паразы народы памятаюць і без усялякіх мемарыяльных знакаў. Такая інфармацыя занатавана недзе ў падсвядомасці і можа праяўляцца ў рэчаіснасці самым нечаканым чынам. Хаця, зрэшты, усё залежыць ад ступені цывілізаванасці і канкрэтнага чалавека, і грамадства наогул.

Гісторыю трэба ведаць, каб рабіць з яе практычныя высновы. Хаця б для таго, каб не наступаць на граблі, калі тыя граблі можна абысці. Я абсалютна ўпэўнены: савецкі мемарыял у берлінскім Трэптаў-парку стрыяе таму, што ў знешняй палітыцы Германіі дамінуе рэалізм і памкненне да мірнага вырашэння канфліктаў. А знішчаюць савецкія помнікі ў тых краінах, дзе з досведу Другой сусветнай вайны правільных высноў не зрабілі.

Калі б наша ваенная эпапея не была ўвасоблена ў такіх высокамастацкіх аб'ектах, як абеліск на

плошчы Перамогі і Курган Славы пад Мінскам, як архітэктурна-пластычны комплекс новага Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, нас меней паважалі б у свеце — і, магчыма, хутка забылі б пра наш унёсак у Перамогу. Нас паважаюць яшчэ і таму, што самі сябе шануем.

Я скульптар, і для мяне вялікая ўдача атрымаць замову на манументальны аб'ект, тым больш калі ён будзе служыць высакароднай справе ўшанавання палеглых за Айчыну. Такі мемарыял я рабіў для Светлагорска. Таксама мне пашчасціла ствараць мемарыяльныя знакі на месцах пакутніцтва нашых суайчыннікаў у Нямеччыне.

Помнік на тое і патрэбны, каб... помніць. І чым больш дасканалая форма мемарыяльнага аб'екта, тым больш шанцаў, што памятаць будучы доўга. Як прафесіянал, я не прымаю ў мемарыяльнай пластыцы тэатралізаванасці і штучнага пафасу. І хоць ваенная тэматыка часам правакуе мастака на эфектную дынаміку, мяркую, што ў мастацтве ўвогуле, а ў пластыцы ў прыватнасці, мусіць прысутнічаць псіхалагізм. Зразумела, гэта датычыць і знакаў ушанавання памяці палеглых на той вайне.

Уладзімір Слабодчыкаў. Манумент "Звон, які маўчыць".

Ля магілы Невядомага салдата.

мнікі. Гэта яшчэ камяні ў бруку або асфальце з імёнамі замардаваных яўрэяў і ўдзельнікаў руху Супраціўлення. Ініцыятыва ўстаноўкі такіх "камянёў спатыкнення" (па-нямецку Stolpersteine) належыць мастаку Гунтэру Дэмнігу. У Берліне іх ужо каля васьмі тысяч!

Матывам пакаяння прасякнуты і музей "Тапаграфія тэрору", дзе расказваецца пра сутнасць палітыкі нацыстаў і ўвекавечваецца

Мемарыяльная дошка Караля Тхорака.

памяць ахвяр таго рэжыму. Месца для экспазіцыі выбрана невыпадкова: тут раней была турма гестапа. Яе сутарэнні, адкрытыя падчас раскопак, уключаны ў экспазіцыю.

БУДАПЕШТ І БУХАРЭСТ: МАЎЧАННЕ НАШЧАДКАЎ

У варшаўскіх маладых даследчыкаў, якія наведлі сталіцы Венгрыі і Румыніі, склаліся супярэч-

лівыя ўражанні ад таго, як там успрымаюць падзеі Другой сусветнай вайны.

У Будапешце на плошчы Свабоды адначасова стаяць помнікі савецкім салдатам, дыктатару Хорці — саюзніку Гітлера, амерыканскаму прэзідэнту Рэйгану, ахвярам Халакоста... У былой сядзібе фашысцкай партыі, а затым тайнай паліцыі часоў сацыялізму адкрыты музей "Дом тэрору".

Польскія студэнты адзначылі, што ў прасторы Будапешта не акцэнтаваны саўзел венграў у збойстве мясцовых яўрэяў. Акцэнт робіцца на акупацыі Венгрыі Германіяй у сакавіку 1944 года. У той самы час — ніякіх згадак пра ўдзел Венгрыі ў ваенных дзеяннях на баку нацысцкай Германіі з 1941 года — у тым ліку і на тэрыторыі СССР.

У Бухарэсце няма помнікаў падзеям Другой сусветнай вайны. Увогуле, тут мала выкарыстоўваюць гэты тэрмін, замяняючы яго эўфемізмам "1940-я гады". Чаму? Магчыма, таму, што Румынія, будучы саюзнікам нацысцкай Германіі, прайграла вайну, страціўшы канчаткова Бесарабію — сучасную Малдову. З таго часу ў грамадстве заўсёды існавала пэўная катэгорыя людзей, якія прагнулі рэваншу. Варшаўскія студэнты знаходзілі на мурах дамоў у Бухарэсце графіці ў гонар дзеячаў "1940-х гадоў", якія імкнуліся стварыць "Вялікую Румынію" ў саюзе з Гітлерам. Адзін з іх — дыктатар Антанэску, адказны за знішчэнне мясцовых яўрэяў. Але для кагосьці ён... нацыянальны герой.

Даследаванне засведчыла, што яшчэ не ўсе старонкі той вайны аднолькава ўспрымаюцца ў еўрапейскім соцыуме. Калі Польшча была яе ахвярай, то Венгрыя і Румынія ўдзельнічалі нейкі час у баях на баку Гітлера. Гэта і сёння адбываецца на настроях у грамадстве.

Варшаўскія маладыя даследчыкі паспрабавалі сістэматызаваць сабраную інфармацыю, і ў выніку сфармулявалі тры падыходы да адлюстравання падзей вайны ў музеях і мемарыяльных комплексах краін Цэнтральнай Еўропы. Першы — мартыралагічны, мэта якога ўвекавечыць ахвяр. Другі — гераічны: адзначыць подзвігі ўдзельнікаў вайны. Трэці — пацуюшчы віны і пакаяннае за злачынствы.

У Беларусі ёсць свае традыцыі мемарыялізацыі месцаў, звязаных з падзеямі Другой сусветнай вайны. Аднак пры гэтым вопыт Варшавы і Берліна мог бы даць новы імпульс для працягу работы па ўвекавечванні герояў і ахвяр тых страшных часоў.

Віктар КОРБУТ
Фота аўтара

У верасні 2003-га скончылася фарміраванне новага складу знакамітага калектыву — ужо без Уладзіміра Мулявіна. Творчыя вынікі прамінулых 15 гадоў ансамбль падвядзе ў канцы мая ў сталічнай канцэртнай зале “Мінск”, прэзентуючы падчас выступу і чарговы дыск. А незадоўга да імпрэзы карэспандэнт “К” папрасіў зрабіць такую справаздачу дырэктара і мастацкага кіраўніка БДА “Песняры”, клавішніка, кампазітара і аранжыроўшчыка Рамана КОЗЫРАВА.

Алег КЛІМАЎ

— Як патрапілі ў “Песняры”? І адкуль?

— З басістам Андрэем Шчыткаўцом мы ў той час гралі самую розную музыку ў самых розных месцах Мінска. Нас пачулі і прапанавалі прайсці праслухоўванне. І мы яго прайшлі, нягледзячы на тое, што да “конкурсу” нічога з рэпертуару “Песняроў” не выконвалі.

— Адпаведна, гэта была неспадзяванка, пра якую вы і не марылі?

— Так, не марыў. Нават ніколі і не задумваўся, ці хацелася б мне граць у ансамблі — ні пры жыцці Уладзіміра Георгіевіча, ні ўжо пасля ўдалага кастынгу. Усведамленне таго, куды я трапіў, прыйшло значна пазней.

— Пасля смерці Уладзіміра Мулявіна музыканты “Песняроў” мусілі вырашаць, як калектыву жыць далей...

— Калі я прыйшоў спрабавацца ў ансамбль, усе фармальныя пытанні яго далейшага існавання былі ўжо адрэгуляваныя. За выключэннем адной “драбніцы”: хто ж, уласна, будзе ўваходзіць у склад, бо ў працэсе “перазагрузкі” калектыву пакінулі Леанід Барткевіч і яшчэ некалькі музыкантаў. І недзе з мая па верасень 2003 года праходзілі праслухоўванні прэтэндэнтаў. Была нават створана камісія з прадстаўнікоў Міністэрства культуры, тагачаснага кіраўніка “Песняроў” Валерыя Скаражонка і такіх мэтраў як Аркадзь Эскін ды Уладзімір Ткачэнка. Яны і вырашалі лёс кандыдатаў.

— З чаго пачаўся адлік абноўленага ансамбля?

— Першыя гадоў пяць мы займаліся шмат у чым капіяваннем мінулых набыткаў. І гэта было натуральным: каб уліцца ў ансамбль, маладняку трэба было засвоіць яго стыль, зразумець, у які бок развівацца далей, каб захоўваць “песняроўскія” традыцыі. Рэпетуючы і набываючы базу, мы паступова абрасталі і сваім “мясам”. Але цалкам “жыўцом” граць канцэрты сталі не адразу: спачатку часткова выкарыстоўвалі фанаграму, і толькі гады праз два — тры адмовіліся ад яе зусім.

У тую пяцігодку і склад калектыву ліхаманіла: здавалася б, ён быў сфарміраваны, мэты вызначаны, кантракты падпісаны, але нехта чамусьці хутка расчараваўся і пайшоў, другі проста “не пацягнуў”, трэцяму не спадабалася, на яго погляд, зацяжкое станаўленне, на суд-

“Песняры” як зона камфорту

Тры пяцігодкі абноўленай легенды

насі, новага ансамбля, якое адбілася і на заробку. Тым болей, нам трэба было пастаянна апраўдваць чаканне слухача, нават грамадства, якое хацела бачыць у нас тых самых “Песняроў”, і нашы ўнутраныя праблемы ўсім былі “да ліхтара”. А тут яшчэ і незабыўнае кланаванне...

— А што наконт наступнай пяцігодкі?

— Гэта ўздым ансамбля: росквіт выканаўчага майстэрства, далейшая рэалізацыя ўласнага творчага патэнцыялу, шматлікія выступы ў краіне і за мяжой. Мы рэальна давялі сваю жыццяздольнасць і самастойнасць. Стратэгія, выбудаваная разам з ранейшым нашым дырэктарам-мастацкім кіраўніком Вячаславам Шарапавым, была эфектыўнай — “песняроўская” спадчына плюс творчасць сённяшняга, якая адказвае запытам і “той” публіцы, і пакалення маладога.

— І ўрэшце — апошнія пяць гадоў...

— Я б назваў гэтыя гады няпростымі. Усё часцей музыканты сталі задавацца пытаннем: а куды ісці далей — і ім, і ансамблю ў цэлым? Але гэта нармальнае з’ява. Успомнім “мулявінскіх” “Песняроў”, якія ад апрацоўкі народных песень прыйшлі да савецкай эстрады, следам былі арт-рок, вялікія формы, джазавы ўплыў... Геніяльны Уладзі-

на гастролях! А ў раз’ездах мы — 15 — 20 дзён на месяц: трэба ж выконваць план, бо “Песняры” — калектыву дзяржаўны. Ды і на сябе трэба ж яшчэ зарабляць грошы.

— А ці адчулі вы ўласны прафесійны рост за гэтыя паўтара дзесятка гадоў?

— Вядома! З проста добрага піяніста я вырас у больш шматпланаванага артыста, здольнага і граць, і падпяваць, і складаць музыку, і рабіць аранжыроўкі. Наогул, я сам па сабе чалавек не амбіцыйны, таму і адчуваю, што маё месца сапраўды ў ансамблі, гэта мая зона камфорту. Для мяне важны камандны дух, людзі, з якімі працую. У тым і складаецца мая жыццёвая філасофія — жыць у гармоніі з самім сабой і тымі, хто побач. Быць у ансамблі — гэта азначае тварыць у калектыве аднадумцаў. Таму так моцна і перажываў, калі з яго сыходзілі мае сапраўдныя сябры.

А ў большай ступені перамены былі звязаныя з тым, што з канца 2016 года я ўзяў на сябе і частку адміністрацыйных функцый. Званкі, дзелавыя сустрэчы, зносіны з пракатчыкамі, пытанні прасоўвання на музычным рынку, планаванне асобных канцэртаў і гастрольных ту-

“ Я сам па сабе чалавек не амбіцыйны, таму і адчуваю, што маё месца сапраўды ў ансамблі, гэта мая зона камфорту. Для мяне важны камандны дух, людзі, з якімі працую. У тым і складаецца мая жыццёвая філасофія — жыць у гармоніі з самім сабой і тымі, хто побач.

мір Георгіевіч ніколі не баяўся змяняцца. Ён і сам быў у курсе актуальных музычных павеваў, і ў ансамбль прыцягваў маладыя таленты, што таксама дапамагала яму заўсёды трымаць нос па ветры. Таму яго “Песняры” і былі цікавыя ды заўсёды сучасныя. Але хтосьці такія пошукі лічыў за кіданне ў розныя бакі, хтосьці — за таптанне на месцы. І многія сыходзілі, палічыўшы, што яны выспелі для сольнай кар’еры. Колькі “залатых” складаў змянілася ў “Песнярах”?

— Без “цяжучкі” не абыйшося і ў “Песнярах” сённяшніх...

— Ну так. Гыя, хто не знайшоў для сябе адказу на пытанне, куды ансамблю ісці далей, яго пакінулі. Ці іншы момант: шмат працуючы, людзі ў калектыве трошкі стаміліся адзін ад аднаго — ад гастрольнага побыту, ад гэтых не заўсёды пяцізоркавых гасцініц, цягнікоў, аўтобусаў, саўндчэкаў, адарванасці ад сваіх сем’яў. У мяне ўсе тры дзіцяці нарадзіліся, калі я быў

раў... Каму хлопцы прад’явіць прэтэнзіі, калі ім не забяспечаць нармальную транспартную лагістыку, добрыя нумары ў гасцініцы і харчаванне? Мне! Палова дня на ўсё гэта сыходзіць. Я б лепей музыкай у той час займаўся, але не атрымліваецца, на жаль.

— Якая цяпер атмасфера ў ансамблі?

— Здаровая, творчая. Хлопцы імкнуцца прыўнесці ў ансамбль нешта сваё. А вынікам, у прыватнасці, ужо стаў альбом “Працяг...”, які толькі што выйшаў — сёмы па ліку, пачынаючы з 2003 года.

— Які ён атрымаўся?

— За выключэннем трох песень, усе трэкі ў ім — новыя. Але і гэтыя тры — “Стася”, “Чаму ж мне не пець”, “Паланэз Агінскага” — выданы ў перааранжыраваным выглядзе, а “Паланэз...” — яшчэ і на беларускай мове, як мы ўжо спявалі на канцэртах. Дзве рэчы ў альбоме — “Сыходжу” і “Няхай цячэ

рака” — рускамоўныя. Як я называю іх — гэтакі рэверанс папулярнай музыцы. Стылістычна ж дыск досыць “стракаты”: у ім ёсць і эстраднае матывы, і джазавыя, і, вядома, народныя. “Песняры” працягваюць працоўваць сваёй творчасцю беларускае слова, музыку, культуру. Хай бы ўсе нашы артысты працоўвалі іх так, як гэта робім мы! Вось і гэты альбом зроблены такім знарочыста... “песняроўскім”, знарочыста бескампрамісным, без аглядак на тое, ці будуць гэтыя песні фарматнымі для радыё ці не. Ну, амаль без аглядак...

— А ці дапамагае вам уведзеная ў свой час для радыё квота ў 75% беларускай музыкі?

— Яна адыграла велізарную станоўчую ролю. Зараз, я лічу, тое самае варта зрабіць і на тэлебачанні. Толькі трохі паглыбіў бы “тэму”. Для эфіру патрэбны не проста беларускі кантэнт, а кантэнт якасны, крэатыўны. А ў нас ТБ некалі заразілася ад рускага рэтраманіяй. І сёння маем дзве крайнасці. Альбо паказваюць новую айчынную музыку (не заўсёды, зрэшты, сучасную), якую, праўда, у сваёй большасці ідэнтыфікаваць як беларускую складана. Альбо — архіўныя запісы, стылізацыі пад рэтра, перапевы мінулага ў новых аранжыроўках. Зразумела, што архіў павінен прысутнічаць абавязкова, але колькі можна паказваць рымейкі? Прычым гэта самі тэлевізійшчыкі іх замаўляюць артыстам, нават навязваюць. І тыя “падсаджваюцца”. Лепш бралі б прыклад з Міхаіла Якаўлевіча Фінберга, які выдае шмат новых праграм з музыкай сучасных беларускіх кампазітараў.

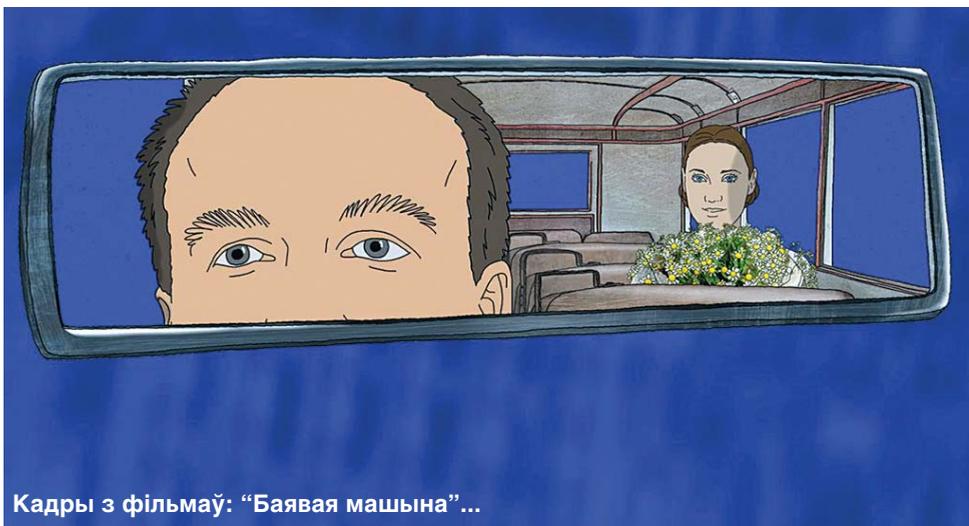
— Адпаведна, “Песняры” сябе рэтра не лічаць?

— Не лічым! Мы разумеем, што старое культуру не рухае, толькі новае. Таму калі дзяржава з’яўляецца галоўным заказчыкам у галіне культуры (нічога дрэннага ў тым не бачу), калі яна выступае за яе развіццё, тады павінна быць і дзяржаўная праграма па падтрымцы новага беларускага музычнага прадукту — і не толькі на радыё, але і на тэлебачанні. Гэта вельмі важна для ўсёй музычнай сферы нашай краіны.

— У наступным годзе ансамблю споўніцца 50...

— Намёк зразумеў: як будзем адзначаць? Напэўна, зробім вялікі канцэрт у “Мінск-Арэне”. Хутчэй за ўсё, сумесна з якім-небудзь аркестрам. Хочацца паказаць усю палітру творчасці “Песняроў”. Будзем запрашаць да ўдзелу былых музыкантаў ансамбля — Леаніда Барткевіча, Анатоля Кашапарова, Валерыя Дайнэку, Уладзіміра Ткачэнка... Ці зможам мы з імі дамовіцца? Хачу ў гэта верыць. Так што — будзем запрашаць, нават настойваць!

26 красавіка на “Беларусьфільме” адбыўся прагляд работ студыі анімацыйных фільмаў, зробленых за мінулы год. У ліку дзевяці стужак, прадстаўленых у справядчай праграме — карціны вядомых аніматараў Ігара Воўчака, Аляксандра Ленкіна, Уладзіміра і Алены Пяткевіч, Наталлі Касцючэнка, а таксама альманах маладых аўтараў.

Кадры з фільмаў: “Баявая машына”...

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

“Дэкаданс” або творчы крызіс?

Фокус зроблены на дзіцячую аўдыторыю. Новыя фільмы кінастудыі, відэавочна, займелі мэтавага глядача. “Вясёлыя літары” Уладзіміра Пяткевіча — навучанне малечы літарам беларускай азбукі, “Акіяны” Ігара Воўчака — падарожжа ў краіну ведаў для тых, хто ўжо ўмее чытаць і пісаць, “Чараўніцтва ў дзіцячым садку” Марыны Лук’янавай — для тых, хто ходзіць ці нават толькі збіраецца ў дзіцячы садок, “У Палессі на балоце” — для больш старэйшай узроставай групы.

Важна, што многія стужкі — на беларускай мове, і гэты курс студыі актыўна трымае ўжо некалькі гадоў. Навідавоку — даволі разнаміты анімацыйны кантэнт, які можна аформіць, класіфікаваць у сетку асобнага канала для дзяцей. Кінастудыя актыўна шукае патэнцыйны рынак збыту айчынай анімацыі, і ўласна сама прадукцыя прапануе магчымыя варыянты яе распаўсюджвання.

Аднак прагляд пакадае і іншае ўражанне: прыкраса герметычнасць твораў і самапаўторы айчынных аўтараў, што сказваецца на якасці работ. Як ні дзіўна тое гучыць, але найбольш жывымі і цікавымі фільмамі за мінулы год сталіся працы маладых аніматараў. Што да нашых класікаў... Або арыентацыя на дзіцячую аўдыторыю не прыносіць творцам задавальнення, або прэс-тэматычнага заказу не дае раскрыцця напоўніцы, аднак іх творы ўсё больш дэманструюць рамесніцкую завяздзёнку, а не творчы ўздыв. І адпаведны “дэкаданс” імгненна адбіваецца на саміх творах, якія не “блішчаць” арыгінальнасцю і новымі ідэямі.

БУЛЬБА АБО АГРЭСТ

Возьмем, да прыкладу, “Вясёлыя літары” Уладзіміра Пяткевіча. Знаёмыя тэхніка і почырк майстра тут выглядаюць прыстойна і яскрава — розныя літары беларускага алфавіту раскрываюцца праз сло-

вы, якія абыгрываюцца ў маленечкіх гісторыях. Але... Дзіўная застаўка, якая ўжо не выкарыстоўвае, а эксплуатае беларускі арнамент, падаецца спрошчаным рашэннем, што ажно набыла аскаміну. Складваецца адчуванне, нібы рэжысёр імкнецца адаптаваць сваю мастацкую мову да патрэбаў заказу, але тое даецца яму з цяжкасцю і выпадковымі прыдумкамі.

Фільм Аляксандра Ленкіна “Тошка і яго сябры”. Галоўны персанаж карціны — хлопчык-бульбачка, які жыве дзесьці пад Нараччу і трапляе ў розныя незвычайныя сітуацыі. Чым не праякты, які можа сплутаць фантазіянасць фільмаў Мядзакі і лакальную спецыфіку? Аднак канфлікт у першай гісторыі фільма ўніверсальны да нельга. Тошка заступаецца за багоўку, якую крыўдзіць Каларадскі жук — і дасціпная ідэя “разбіваецца” аб... увасабленне.

У стужцы не адчуваецца духу беларускага асяродку, няма палёту фантазіі, вытанчанага мастацкага рашэння, героі дзейнічаюць у прасторы і часе ўмоўных 1980-х. З той толькі розніцай, што замест хлопчыка — бульба. Умоўны двор, школьны і хітры хуліган, Тошка — смелы і добры — усё проста і зразумела. І тады ўзнікае пытанне: а ці мае сэнс тое, што Тошка — бульбіна? Або, скажам, гэта мог быць агрэст? Аловак? Верабейка? Спрашчэнне персанажаў ды канфліктаў адбіваецца настолькі бязлітасна, што ад самой ідэі застаецца адно абалонка.

Выкшталцёным самапаўторам вылучаецца і фільм “Нянюшкавы казкі” Алены Пяткевіч за казках братоў Грым. Прыгожая і вытанчаная паводле ма-

...“Тошка і яго сябры”, гісторыя першая...

...“Акіяны”...

...“Вясёлыя літары”.

Самавар кіпіць

лонку фантазіяна карціна напоўнена бясконцымі перамяшчэннямі і пераўтварэннямі ды нагадвае... многія папярэднія працы аўтаркі. Наколькі цэласнай і змястоўнай была Алена Пяткевіч у пазалетаўным фільме “Марк Шагал. Пачатак”, скарыстаўшы ўлюбёныя прыёмы на карысць пастаўленай задачы, настолькі ў новай карціне рэжысёрка адпускае сябе на волю “аўтарскага бачання”, якое часам можа выйсці за межы глядацкага разумення.

У ПОШУКАХ СУЧАСНАСЦІ

Тры папярэднія карціны ўсё ж трымаюць планку прафесіі. А вось пяты фільм серыяла “Пра дзяў-

чынку Жэню. Фламінга” Таццяны Жыткоўскай — відэавочны правал, які дэманструе альбо недахоп часу, або адсутнасць рэсурсаў у каманды стужкі. Дзіўны сюжэт, непрапрацаваная камп’ютарная графіка, адсутнасць колеравага рашэння фільма — усё разам дзейнічае гнятліва.

Вельмі супярэчлівае ўражанне пакадае і карціна Алены Туравай “Зоркі 7-га неба. Гульні без правіл”. Калі па пасланні фільм трапляе ў сучасны кантэкст, то яго візуальнае рашэнне выклікае недаўменне. “Жахлівы і бязлітасны” Разлюляй, які спакушае хлопчыка Сашу, ляльку Элю і ката Мурмота на бясконцыя забавы, выглядае не про-

ста страшна (якім яму і належыць быць), але вычварна ды агідна. Увогуле, калі мы кажам пра візуальныя коды, што падказвае нам час, то “Гульні без правіл” адсылаюць да 1970-х. Прычым тая адсылка не выглядае асэнсаванай — персанажы не “прызямляюцца” на глебу пазнавальнай эстэтыкі, не абыгрываюцца, не стылізуюцца, пакідаючы ўражанне адно накіду.

І менавіта адсутнасць сувязі з сучаснасцю з’яўляецца галоўным не-

ёсць — рысаваная гісторыя, у камп’ютарнай графіцы, і гэтак далей — і ўсё разам працуе як тая сувязь з сучаснасцю, пра якую ўзгадвала вышэй. Інфармацыя паступае да глядача праз розныя візуальныя коды і прымушае зацікавіцца ўласнай культурай. Варта адзначыць, што не ўсе міні-стужкі атрымаліся ўдалымі, але ў цэлым — гэта ўжо іншы падыход і светапогляд.

За кошт выкарыстання тэхнікі фотаперакладкі (ротаскапіравання, калі фільм ствараецца шляхам пакадравай перарысоўкі адзнятага кінаматэрыяла з удзелам акцёраў) атрымала свежае ўвасабленне гісторыя Наталлі Касцючэнка “Баявая машына”. Рэжысёр — сталы майстар, і хочацца падтрымаць яе спробу засваення вядомай у свеце тэхнікі. “Баявая машына” цікава стварэннем мінскага даваеннага асяродку, ды нават шкада, што сустрэча герояў гэтай ваеннай драмы адбываецца ва ўмоўна акрэсленым цэнтры горада.

Дасціпнай і мілай выглядае стужка “Чараўніцтва ў дзіцячым садку” Марыны Лук’янавай — унікальны матэрыял для малечы, якая толькі ў той садок збіраецца. Розныя героі-дзедзі — мышка, лісічка, чарапашка, кракадзільчык, жураф; гульні дзядзечы у хованкі, “ціхая гадзіна”... Папракнучы стужку можна толькі ў тым, што садок выглядае ў ёй занадта ўтапічна. Дадатковы пасыл радасці дадае карціне музыка Святланы Бень і Арцёма Залескага.

У шэраг сучасных твораў трапляе і фільм “Акіяны” Ігара Воўчака. І немалаважную ролю ў тым адыграла праца мастацкі-пастаноўшчыцы Святланы Катляровай. Героі карціны — яскравыя і запамінальныя, мастацкае рашэнне — дасціпнае і простае. Адпаведна, не надта ментарскім падаецца пасыл стужкі — вучыцца. Што цікава, у якасці крыніцы ведаў згадваецца планшэт, які варта выкарыстоўваць для пошуку важнай і карыснай інфармацыі. Дадаць бы ў дыялогі герояў больш гумару — і вось ён, пачатак новага навучальнага серыялу: ад акіянаў — да горных вяршынь.

ДЫ, НАРЭШЦЕ, ШТОСЬЦІ НОВАЕ?

Варта адзначыць, што пэўны прасвет ужо ёсць. Усцешылі і натхнілі спробы маладых аніматараў, якія былі прадстаўлены на праглядзе. Альманах “На Палессі ў балоце” сабраў чатырох аўтараў — Руслана Сінкевіча, Рамана Бурмакова, Святланы Катляровай, Марты Герашчанка. Фільм распавядае пра сустрэчу гарадскога хлопца з палескім волатам-дзедам. Дзед дзеліцца гісторыямі пра розныя міфічныя беларускія істоты — і кожная з навэл вырашаецца ў сваёй мастацкай манеры і тэхніцы. Скажам, ёсць наваля, зробленая ў пластыліне,

Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі ў трэці раз за гісторыю свайго існавання звярнуўся да “Багемы”. Паставіць знакамітую оперу Пуччыні запрасілі народнага артыста Расіі Аляксандра Цітэля.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Пазалетась наша публіка магла на свае вочы ашаніць яго “Пікавую даму”, пастаўленую ў Адэсе спектакль стаў мастацкай кульмінай Мінскага міжнароднага Каляднага опернага форуму. На сёння ён уладальнік 4-х расійскіх тэатральных прэмій “Залатая маска” за рэжысуру. А ўсяго спектаклі Цітэля адзначаны гэтай прэстыжнай узнагародай ажно сем разоў — у розных намінацыях.

Дарэчы, магло здарыцца, што працы таленавітага пастаноўшчыка мы маглі б бачыць значна часцей: у 1980-я, калі ён быў галоўным рэжысёрам Свядліўскага опернага тэатра, яго запрашалі на тую ж пасаду да нас, але... не склалася. Затое ў Беларусь талі прыхаў адзін з папярэднікаў Цітэля — мастак Эрнст Гейдэбрэхт, які паставіў у нас балеты “Балеро”, “Карміна Бурана”, “Вясна свшчэнная”, “Лебядзінае возера”, “Рамэа і Джульета”, “Вігайт”, оперы “Вайна і мір”, “Кавалер ружаў”, “Дзікае паляванне караля Стаха”. А Цігэль у 1991-м пехаў “выратаўваць” Маскоўскі акадэмічны музычны тэатр імя Станіслаўскага і Нёміровіча-Данчанкі — і вывёз яго ў кагорту лідараў. І дагэтуль узначвае там оперную трупу.

Цяперашняя “Багема” для Цітэля, як і для нашага тэатра, — трэцяя. Папярэдняя ідзе ў тэатры Станіслаўскага ажно 22 гады. Таму, па словах рэжысёра, трэба было прыдумаць штосьці іншае: “Хачелася, каб опера выклікала здзіўленне сваёй свежасцю”. І гэта ўдалося ў поўнай меры.

Шкава стала ўжо само змяшчэнне герояў у асродку выяўленага мастацтва пачатку ХХ стагоддзя: знакамітай Парыжскай школы. Невыпадкова і ў адной са сцэн спектакля, і на афішах мы з радасцю пазнаем спасылку на самогу, бадай, вядомую каршыну Марка Шагала “Над горадамі” — што адразу наляе пастаноўчыя і аперныя італьянцы іх рэжысёраў? Каб прыбыралішчыца, якая апошняя з’яўляецца на сцэне, змяла ўсё ў сметнік? Ці гэта не прыбыралішчыца, а ўвасабленне самой смерці?

У час паклонаў героі з’яўляюцца на фоне распісаных завесаў-каршін, якіх не было ў самім спектаклі. І гэта “прачытваецца” перакладам з латыні: жыццё — кароткае, мастацтва — вечнае. Знакамітая фраза набывае тут візуальнае “вымаўленне” — і схіляе да далейшага асэнсавання.

Нарэшце ў нашым тэатры з’явіўся спектакль, які не толькі можна, але і трэба глядзець не адзін раз, а некалькі, прычым неабавязкова з-за розных выканальніцкіх складаў. Бо ён жывы — і “дышае”. Справа не ў новых змяненнях (а рэжысёр, нягледзячы на неверагодную дэталізаванасць сваёй працы, працягваў удасканальваць пастаноўку да апошняга: фінал прэм’ернага спектакля значна адрозніваўся ад паказанага на генеральным прагоні). Справа ў тым, што кожны новы прагляд дае новых роздумаў і сэнсаў. А кахан-

баледах Валянціна Елізар’ева таксама рухаліся-праплывалі, быццам працуваючы цыперашні камп’ютарныя магчымасці. Мастак па касцюмах Ірына Акімава асабліва “разгулялася” ў сцэне ў кавярні, зрабіўшы там моднае дэфіле.

Але не пагадзуся, што спектакль трэба лічыць “татальнай перамогай мастакоў”, як давялося пачуць у кулуарах. Бо іншыя складнікі былі не менш выразнымі, знаходзячыся між сабой у дзівоснай гармоніі. Праз гэта “Багема” стала не сацыяльнай агіткай (маўляў, пры капіталізме моладзь не мае ні грошай ні будучыні), ні горкім аповедам на тэму “каханне ці грошы”, ні, тым больш, слязлівай меладрамай. Спектакль

“Багема” не толькі для багемы

Спектакль “Багема” вылучае вынаходліва сцэнаграфія.

успрымаецца як філасофская прывавесць. Перад намі паралельна, па сваіх уласных “маршрутах”, якія не супаююць адзін з адным, праплывалі чалавечае жыццё, жыццё мастацтва і змена параў году. Дык у чым сэнс жыцця? Каб прыбыралішчыца, якая апошняя з’яўляецца на сцэне, змяла ўсё ў сметнік? Ці гэта не прыбыралішчыца, а ўвасабленне самой смерці?

У час паклонаў героі з’яўляюцца на фоне распісаных завесаў-каршін, якіх не было ў самім спектаклі. І гэта “прачытваецца” перакладам з латыні: жыццё — кароткае, мастацтва — вечнае. Знакамітая фраза набывае тут візуальнае “вымаўленне” — і схіляе да далейшага асэнсавання.

Нарэшце ў нашым тэатры з’явіўся спектакль, які не толькі можна, але і трэба глядзець не адзін раз, а некалькі, прычым неабавязкова з-за розных выканальніцкіх складаў. Бо ён жывы — і “дышае”. Справа не ў новых змяненнях (а рэжысёр, нягледзячы на неверагодную дэталізаванасць сваёй працы, працягваў удасканальваць пастаноўку да апошняга: фінал прэм’ернага спектакля значна адрозніваўся ад паказанага на генеральным прагоні). Справа ў тым, што кожны новы прагляд дае новых роздумаў і сэнсаў. А кахан-

не-мастацтва-жыццё становяцца непадзельнай трыядай.

Мы прызвычайлі ўспрымаць “Багема” драматычна-трагічным аповедам (гераяні ж памірае!), дзе жарты могуць быць хіба горка-іра-нічнымі. А ў новым спектаклі адкрылася нечакана многа гумару. Рэжысёр, як мне паказалі ў тэатры, сам рабіў тэкст рускамоўных тытраў, не проста абапіраючыся на папярэднікаў, а адлаптуячы яго для глядачоў (менавіта таму там з’явілася, да прыкладу, прыказка: баба з воза — каню лягчы). І сам сачыў за свочасоваасцю з’яўлення пэўных фраз і слоў, каб твая супадала са слезамі і сцэнічным дзеяннем. Жартоўнасць ёсць і ў пастаўленых мізансэнах, пластыцы герояў, у некаторых танцавальных

Спектакль “Багема” вылучае вынаходліва сцэнаграфія.

стажыруецца ў Вялікім тэатры Масквы, шмат гастралісе. Абедзве салісткі — выдатныя! І вельмі розныя, што закладзена ўжо ў прыродзе голасу кожнай. У Маргы гераяні больш “сонечная”, нягледзячы ні на што. У Ганны ж яна літаральна з першага з’яўлення ўтрымлівае ў сабе схаваную трагедыю, якая потым завалоае ёй цалкам.

А як па-новаму паўста-лі іншыя салісты! Та ж Ірына Кучынская, якая звычайна выступала ў лірычным амплуа, стала ярка характарнай Мюзэтай, захаваўшы пры гэтым уласціваю спявачцы тонкасць псіхалагічных ацэнняў. Гераяні Клаўдзія Пацёмкінай (а гэтую новую салістку тэатра раней мы бачылі хіба ў канцэртах) яшчэ больш успрыемала прамоі спадкаемкай Карман. Андрэй Валенці (Кален) намалдзеў да

далей, каб была пастава засташа. А да Рудольфа (Аляксандр Міхнюк ці Аляксандр Гелах) прыходзіць невыпадкова: яна ўжо даўно назірала за ім дзівава зручны момант, калі яго сябры сышлі.

Да новага спектакля Цігэль рабіў кастынг. Ганну Нальбандзянці ён заўважыў яшчэ на другім туры леташняга IV Мінскага міжнароднага Каляднага опернага конкурсу: яна спявала там менавіта Мімі. А Маргу Данусевіч паслухаў у Маскве: выпускніца Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі па класе знакамітай Людміль Колас, лаўрэат II міжнароднага конкурсу вакалістаў імя Л. Александровскай, што праходзіў у нашай філармоніі ў 2012 годзе, цяпер яна

маў” салістаў, змяшчаючы іх на якое-небудзь збудаванне, “апраўдваў” іх пэўную стагчынасць. Дый сцэнаграфія не перашкаджала малым галасам: мінімум груваасці, матэрыялаў, якія “папглынаюць” гук. У пэўных момантах кулісы ўвогуле ператвараюцца ў зачыненыя дзверы ангара, скіроўваючы гукваы плыні ў залу. Ды што там салісты — Цігэль умудрыўся з рабочых сцэны зрабіць выбітных актэраў! Усё проста — даручыў ім “іграць” саміх сябе.

Аркестр — таксама на шляху да дасканаласці. У яго гучанні сталі з’яўляцца фарбы, гнуткасць, якіх, можна не сумняваюцца, з кожным разам будзе ўсё больш, а неаольнай, “непрабіўнай” моцы стане ўсё менш. Ужо хаця б таму, што на прас-канцэрты дзіржор Віктар Пласкіна назваў гэтую пастаноўку “спектаклем шшыны”.

Дарэчы, у канцы мая нас чакае яшчэ адна “Багема” — усюго два паказы прэм’ернага спектакля опернай студыі Акадэміі музыкі ў пастаноўцы найталенавітай Ганны Маторнай. Студэнт таксама не ўпершыню звяртаюцца да гэтай оперы пра іх равеснікаў: на маёй памяці даўні спектакль з кранальнай Лескай Лют (Мімі), цяпер вядучай салісткай Музычнага тэатра, і ўжо нябожчыкам Марапу Мгарчыкам (Рудольф). Шкава, якімі атрымаюцца іх паслядоўнікі.

Так, менавіта пагчасціла, бо ўсе білеты былі раскуплены задоўга да вызначанай даты. Легендарныя выканаўцы, якія фарміравалі ўяўленне аб нашай вакальна-эстраднай школе і ўзроўні майстэрства ў жанры эстраднага вакалу, сёння успрымаюцца ўжо ў намінацыі “рэтра”. А сучаснаму глядачу хочацца новых эмоцый, песень, шоу, прафесійнага гуку і добрых гэктаў. Ды замест высаканаснага прадукту вельмі часта мы чым нешта з прысмакам “нафта-ліну” і непрафесіяналізму, не кажучы ўжо пра шоу, якое чакае глядач. Калі слухаеш “артыста”, з спінай ягона няма нават пачатковай музычнай адукацыі, у шчыбе ствараецца

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

І КАМЯНІ ПАЧУЮЦЬ!

Яшчэ год таму можна было б растлумачыць выбар ТЮГа жадааннем адпавядаць школьнай праграме, але з восені “Рамэа і Джульета” выключылі са спісу літаратуры да абавязковага вывучэння беларускімі школьнікамі. Па меркаванні скла-дальнікаў аічныхна адукацыйных праграм, васьмікласнікам яшчэ рана ўспрымаць тэкст пра каханне і родаваю нянавісць, а разважанні пра самагубства ўвогуле могуць выклікаць непатрэбныя думкі. Шчасце, што ТЮГ не пабаяўся звярнуцца да Шэкспіравага твора, які варушыў пачуцці цэлых пакаленняў на працягу чатырохсот гадоў і даўно стаў мультикультурным кодам, што пусціў свае карані ва ўсіх відах мастацтва.

Рэжысёр Уладзімір Савіцкі значна адрадаваў п’есу, скараціўшы і абстраўціўшы яе акурат так, каб захапіць увагу юнай аўдыторыі на ўсе дзве гадзіны. Мантэжкі і Капулетці заварылі жывой мовай, з вуснаў сцэнічных падлеткаў час ад часу гучыць слэнг ці якое зачэпістае слоўца, тым самым спрыяючы збліжэнню моладзі на сцэне і ў зале. Спецыяльна для ТЮГа пераклад з мовы арыгінала зрабіла Кацярына Маціеўская — і гэта той выпадак, калі ў тэатр трэба ісці ўжо для таго, каб пачуць Шэкспіра на добрай беларускай мове.

Падзеі, пастанавачнай групе можна было ў пэўных момантах не пабаяцца і пазбавіцца тых фрагментаў тэксту, што запавольваюць тэмпарытм спектакля. Прыкладам, пачатак спектакля ледзь не загубіў нудны пралог, прамоўлены, да ўсяго, на супераслону — распаведзены тонам настайніцкіх наташай, ён можа ад пачатку аштуркнуць падлеткавую аўдыторыю. Адмова ад некаторых украпаняў пайшла б толькі на карысць дынамічнаму, відэаічнаму спектаклю, які ўражвае сваім юнацкім запалам.

Лёгкасць і маладзёжная дзёркасць знаходзіць увасабленне ў касцюмах юнае пакаленне, якое імкнецца выбрацца з закам’яналай непрыязнасці асуджэнных старэйшых, лётае срод малільных камяноў у кедах, сукенках са снудамі, талстоўках з капшоанамі ды іншых чужых сучасных сіту-трэндаў. Мастак-пастаноўшчык Ларыса Рулёва ў касцюмах папкрэсліла прорву паміж моладзю і дзядзямі, апрануўшы

Мне пашчасціла трапіць на канцэрт артыста, які пачынае сваю сольную кар’еру з прыгожым славянскім прозвішчам “Каралёў”.

Так, менавіта пагчасціла, бо ўсе білеты былі раскуплены задоўга да вызначанай даты. Легендарныя выканаўцы, якія фарміравалі ўяўленне аб нашай вакальна-эстраднай школе і ўзроўні майстэрства ў жанры эстраднага вакалу, сёння успрымаюцца ўжо ў намінацыі “рэтра”. А сучаснаму глядачу хочацца новых эмоцый, песень, шоу, прафесійнага гуку і добрых гэктаў. Ды замест высаканаснага прадукту вельмі часта мы чым нешта з прысмакам “нафта-ліну” і непрафесіяналізму, не кажучы ўжо пра шоу, якое чакае глядач. Калі слухаеш “артыста”, з спінай ягона няма нават пачатковай музычнай адукацыі, у шчыбе ствараецца

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

І КАМЯНІ ПАЧУЮЦЬ!

Яшчэ год таму можна было б растлумачыць выбар ТЮГа жадааннем адпавядаць школьнай праграме, але з восені “Рамэа і Джульета” выключылі са спісу літаратуры да абавязковага вывучэння беларускімі школьнікамі. Па меркаванні скла-дальнікаў аічныхна адукацыйных праграм, васьмікласнікам яшчэ рана ўспрымаць тэкст пра каханне і родаваю нянавісць, а разважанні пра самагубства ўвогуле могуць выклікаць непатрэбныя думкі. Шчасце, што ТЮГ не пабаяўся звярнуцца да Шэкспіравага твора, які варушыў пачуцці цэлых пакаленняў на працягу чатырохсот гадоў і даўно стаў мультикультурным кодам, што пусціў свае карані ва ўсіх відах мастацтва.

Рэжысёр Уладзімір Савіцкі значна адрадаваў п’есу, скараціўшы і абстраўціўшы яе акурат так, каб захапіць увагу юнай аўдыторыі на ўсе дзве гадзіны. Мантэжкі і Капулетці заварылі жывой мовай, з вуснаў сцэнічных падлеткаў час ад часу гучыць слэнг ці якое зачэпістае слоўца, тым самым спрыяючы збліжэнню моладзі на сцэне і ў зале. Спецыяльна для ТЮГа пераклад з мовы арыгінала зрабіла Кацярына Маціеўская — і гэта той выпадак, калі ў тэатр трэба ісці ўжо для таго, каб пачуць Шэкспіра на добрай беларускай мове.

Падзеі, пастанавачнай групе можна было ў пэўных момантах не пабаяцца і пазбавіцца тых фрагментаў тэксту, што запавольваюць тэмпарытм спектакля. Прыкладам, пачатак спектакля ледзь не загубіў нудны пралог, прамоўлены, да ўсяго, на супераслону — распаведзены тонам настайніцкіх наташай, ён можа ад пачатку аштуркнуць падлеткавую аўдыторыю. Адмова ад некаторых украпаняў пайшла б толькі на карысць дынамічнаму, відэаічнаму спектаклю, які ўражвае сваім юнацкім запалам.

Лёгкасць і маладзёжная дзёркасць знаходзіць увасабленне ў касцюмах юнае пакаленне, якое імкнецца выбрацца з закам’яналай непрыязнасці асуджэнных старэйшых, лётае срод малільных камяноў у кедах, сукенках са снудамі, талстоўках з капшоанамі ды іншых чужых сучасных сіту-трэндаў. Мастак-пастаноўшчык Ларыса Рулёва ў касцюмах папкрэсліла прорву паміж моладзю і дзядзямі, апрануўшы

Мне пашчасціла трапіць на канцэрт артыста, які пачынае сваю сольную кар’еру з прыгожым славянскім прозвішчам “Каралёў”.

Так, менавіта пагчасціла, бо ўсе білеты былі раскуплены задоўга да вызначанай даты. Легендарныя выканаўцы, якія фарміравалі ўяўленне аб нашай вакальна-эстраднай школе і ўзроўні майстэрства ў жанры эстраднага вакалу, сёння успрымаюцца ўжо ў намінацыі “рэтра”. А сучаснаму глядачу хочацца новых эмоцый, песень, шоу, прафесійнага гуку і добрых гэктаў. Ды замест высаканаснага прадукту вельмі часта мы чым нешта з прысмакам “нафта-ліну” і непрафесіяналізму, не кажучы ўжо пра шоу, якое чакае глядач. Калі слухаеш “артыста”, з спінай ягона няма нават пачатковай музычнай адукацыі, у шчыбе ствараецца

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

І КАМЯНІ ПАЧУЮЦЬ!

Яшчэ год таму можна было б растлумачыць выбар ТЮГа жадааннем адпавядаць школьнай праграме, але з восені “Рамэа і Джульета” выключылі са спісу літаратуры да абавязковага вывучэння беларускімі школьнікамі. Па меркаванні скла-дальнікаў аічныхна адукацыйных праграм, васьмікласнікам яшчэ рана ўспрымаць тэкст пра каханне і родаваю нянавісць, а разважанні пра самагубства ўвогуле могуць выклікаць непатрэбныя думкі. Шчасце, што ТЮГ не пабаяўся звярнуцца да Шэкспіравага твора, які варушыў пачуцці цэлых пакаленняў на працягу чатырохсот гадоў і даўно стаў мультикультурным кодам, што пусціў свае карані ва ўсіх відах мастацтва.

Рэжысёр Уладзімір Савіцкі значна адрадаваў п’есу, скараціўшы і абстраўціўшы яе акурат так, каб захапіць увагу юнай аўдыторыі на ўсе дзве гадзіны. Мантэжкі і Капулетці заварылі жывой мовай, з вуснаў сцэнічных падлеткаў час ад часу гучыць слэнг ці якое зачэпістае слоўца, тым самым спрыяючы збліжэнню моладзі на сцэне і ў зале. Спецыяльна для ТЮГа пераклад з мовы арыгінала зрабіла Кацярына Маціеўская — і гэта той выпадак, калі ў тэатр трэба ісці ўжо для таго, каб пачуць Шэкспіра на добрай беларускай мове.

Падзеі, пастанавачнай групе можна было ў пэўных момантах не пабаяцца і пазбавіцца тых фрагментаў тэксту, што запавольваюць тэмпарытм спектакля. Прыкладам, пачатак спектакля ледзь не загубіў нудны пралог, прамоўлены, да ўсяго, на супераслону — распаведзены тонам настайніцкіх наташай, ён можа ад пачатку аштуркнуць падлеткавую аўдыторыю. Адмова ад некаторых украпаняў пайшла б толькі на карысць дынамічнаму, відэаічнаму спектаклю, які ўражвае сваім юнацкім запалам.

Лёгкасць і маладзёжная дзёркасць знаходзіць увасабленне ў касцюмах юнае пакаленне, якое імкнецца выбрацца з закам’яналай непрыязнасці асуджэнных старэйшых, лётае срод малільных камяноў у кедах, сукенках са снудамі, талстоўках з капшоанамі ды іншых чужых сучасных сіту-трэндаў. Мастак-пастаноўшчык Ларыса Рулёва ў касцюмах папкрэсліла прорву паміж моладзю і дзядзямі, апрануўшы

Мне пашчасціла трапіць на канцэрт артыста, які пачынае сваю сольную кар’еру з прыгожым славянскім прозвішчам “Каралёў”.

Так, менавіта пагчасціла, бо ўсе білеты былі раскуплены задоўга да вызначанай даты. Легендарныя выканаўцы, якія фарміравалі ўяўленне аб нашай вакальна-эстраднай школе і ўзроўні майстэрства ў жанры эстраднага вакалу, сёння успрымаюцца ўжо ў намінацыі “рэтра”. А сучаснаму глядачу хочацца новых эмоцый, песень, шоу, прафесійнага гуку і добрых гэктаў. Ды замест высаканаснага прадукту вельмі часта мы чым нешта з прысмакам “нафта-ліну” і непрафесіяналізму, не кажучы ўжо пра шоу, якое чакае глядач. Калі слухаеш “артыста”, з спінай ягона няма нават пачатковай музычнай адукацыі, у шчыбе ствараецца

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

І КАМЯНІ ПАЧУЮЦЬ!

Яшчэ год таму можна было б растлумачыць выбар ТЮГа жадааннем адпавядаць школьнай праграме, але з восені “Рамэа і Джульета” выключылі са спісу літаратуры да абавязковага вывучэння беларускімі школьнікамі. Па меркаванні скла-дальнікаў аічныхна адукацыйных праграм, васьмікласнікам яшчэ рана ўспрымаць тэкст пра каханне і родаваю нянавісць, а разважанні пра самагубства ўвогуле могуць выклікаць непатрэбныя думкі. Шчасце, што ТЮГ не пабаяўся звярнуцца да Шэкспіравага твора, які варушыў пачуцці цэлых пакаленняў на працягу чатырохсот гадоў і даўно стаў мультикультурным кодам, што пусціў свае карані ва ўсіх відах мастацтва.

Рэжысёр Уладзімір Савіцкі значна адрадаваў п’есу, скараціўшы і абстраўціўшы яе акурат так, каб захапіць увагу юнай аўдыторыі на ўсе дзве гадзіны. Мантэжкі і Капулетці заварылі жывой мовай, з вуснаў сцэнічных падлеткаў час ад часу гучыць слэнг ці якое зачэпістае слоўца, тым самым спрыяючы збліжэнню моладзі на сцэне і ў зале. Спецыяльна для ТЮГа пераклад з мовы арыгінала зрабіла Кацярына Маціеўская — і гэта той выпадак, калі ў тэатр трэба ісці ўжо для таго, каб пачуць Шэкспіра на добрай беларускай мове.

Падзеі, пастанавачнай групе можна было ў пэўных момантах не пабаяцца і пазбавіцца тых фрагментаў тэксту, што запавольваюць тэмпарытм спектакля. Прыкладам, пачатак спектакля ледзь не загубіў нудны пралог, прамоўлены, да ўсяго, на супераслону — распаведзены тонам настайніцкіх наташай, ён можа ад пачатку аштуркнуць падлеткавую аўдыторыю. Адмова ад некаторых украпаняў пайшла б толькі на карысць дынамічнаму, відэаічнаму спектаклю, які ўражвае сваім юнацкім запалам.

Лёгкасць і маладзёжная дзёркасць знаходзіць увасабленне ў касцюмах юнае пакаленне, якое імкнецца выбрацца з закам’яналай непрыязнасці асуджэнных старэйшых, лётае срод малільных камяноў у кедах, сукенках са снудамі, талстоўках з капшоанамі ды іншых чужых сучасных сіту-трэндаў. Мастак-пастаноўшчык Ларыса Рулёва ў касцюмах папкрэсліла прорву паміж моладзю і дзядзямі, апрануўшы

Мне пашчасціла трапіць на канцэрт артыста, які пачынае сваю сольную кар’еру з прыгожым славянскім прозвішчам “Каралёў”.

Так, менавіта пагчасціла, бо ўсе білеты былі раскуплены задоўга да вызначанай даты. Легендарныя выканаўцы, якія фарміравалі ўяўленне аб нашай вакальна-эстраднай школе і ўзроўні майстэрства ў жанры эстраднага вакалу, сёння успрымаюцца ўжо ў намінацыі “рэтра”. А сучаснаму глядачу хочацца новых эмоцый, песень, шоу, прафесійнага гуку і добрых гэктаў. Ды замест высаканаснага прадукту вельмі часта мы чым нешта з прысмакам “нафта-ліну” і непрафесіяналізму, не кажучы ўжо пра шоу, якое чакае глядач. Калі слухаеш “артыста”, з спінай ягона няма нават пачатковай музычнай адукацыі, у шчыбе ствараецца

Настасся ПАНКРАТАВА / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

І КАМЯНІ ПАЧУЮЦЬ!

Яшчэ год таму можна было б растлумачыць выбар ТЮГа жадааннем адпавядаць школьнай праграме, але з восені “Рамэа і Джульета” выключылі са спісу літаратуры да абавязковага вывучэння беларускімі школьнікамі. Па меркаванні скла-дальнікаў аічныхна адукацыйных праграм, васьмікласнікам яшчэ рана ўспрымаць тэкст пра каханне і родаваю нянавісць, а разважанні пра самагубства ўвогуле могуць выклікаць непатрэбныя думкі. Шчасце, што ТЮГ не пабаяўся звярнуцца да Шэкспіравага твора, які варушыў пачуцці цэлых пакаленняў на працягу чатырохсот гадоў і даўно стаў мультикультурным кодам, што пусціў свае карані ва ўсіх відах мастацтва.

Рэжысёр Уладзімір Савіцкі значна адрадаваў п’есу, скараціўшы і абстраўціўшы яе акурат так, каб захапіць увагу юнай аўдыторыі на ўсе дзве гадзіны. Мантэжкі і Капулетці заварылі жывой мовай, з вуснаў сцэнічных падлеткаў час ад часу гучыць слэнг ці якое зачэпістае слоўца, тым самым спрыяючы збліжэнню моладзі на сцэне і ў зале. Спецыяльна для ТЮГа пераклад з мовы арыгінала зрабіла Кацярына Маціеўская — і гэта той выпадак, калі ў тэатр трэба ісці ўжо для таго, каб пачуць Шэкспіра на добрай беларускай мове.

Падзеі, пастанавачнай групе можна было ў пэўных момантах не пабаяцца і пазбавіцца тых фрагментаў тэксту, што запавольваюць тэмпарытм спектакля. Прыкладам, пачатак спектакля ледзь не загубіў нудны пралог, прамоўлены, да ўсяго, на супераслону — распаведзены тонам настайніцкіх наташай, ён можа ад пачатку аштуркнуць падлеткавую аўдыторыю. Адмова ад некаторых украпаняў пайшла б толькі на карысць дынамічнаму, відэаічнаму спектаклю, які ўражвае сваім юнацкім запалам.

Лёгкасць і маладзёжная дзёркасць знаходзіць увасабленне ў касцюмах юнае пакаленне, якое імкнецца выбрацца з закам’яналай непрыязнасці асуджэнных старэйшых, лётае срод малільных камяноў у кедах, сукенках са снудамі, талстоўках з капшоанамі ды іншых чужых сучасных сіту-трэндаў. Мастак-пастаноўшчык Ларыса Рулёва ў касцюмах папкрэсліла прорву паміж моладзю і дзядзямі, апрануўшы

Мне пашчасціла трапіць на канцэрт артыста, які пачынае сваю сольную кар’еру з прыгожым славянскім прозвішчам “Каралёў”

Пачну з крытычнай заўвагі. Магілёўскаму форуму, які досыць даўно вывучае традыцыйную культуру ў міжнародным кантэксце, час задумацца аб рэалізацыі сумеснага міжнароднага знакавага праекта. Думка гэтая, як кажуць, даўно лунае ў паветры. І я па-журналісцку рады, што сёлета прапановы канкрэтных агульных захадаў пачалі гучаць не толькі падчас навукова-практычнай канферэнцыі, прысвечанай нацыянальнаму касцюму, але і ў кулуарах форуму. І сапраўды, ва ўзросце магілёўскай міжнароднай акцыі здольнае ды таленавітае дзіця выпраўляецца ў школу, распачынаючы якасна новы віток свайго жыцця. А форум ужо красамоўна давёў, што ён здатны на самыя розныя праявы самавыражэння.

Яўген РАГІН / Мінск — Магілёў — Мінск / Фота аўтара

Не памылюся, сказаўшы, што магілёўскі форум вырашае пытанні палітычнага характару, наводзіць масткі паміж нацыямі і этнасамі, сцвярджае, што на неабсяжнай культурнай ніве ёсць месца для любой расліны. І менавіта ад важкасці агульнага ўраджаю залежыць стан духоўнай раўнавагі ў планетарным маштабе. У Магілёве рэй выдуць не палітыкі, а фалькларысты, клубнікі, навукоўцы і метадысты, довадамі якіх з’яўляюцца чысціня думкі і мастацкая праява душы.

НЕМАГЧЫМА, АЛЕ РЭАЛЬНА

Сярод пэўных маіх калег-журналістаў існуе меркаванне, што акцыя, якая ладзіцца ў Магілёве, — з’ява дастаткова аморфная: кожны раз амаль адны і тыя ж твары, кожны раз адна і тая ж тэматыка дыскусій.

Вазьму на сябе адказнасць аспрэчыць такія меркаванні. Так, збольшага ў абласным метадычным цэнтры народнай творчасці і культурна-асветнай работы збіраюцца людзі ўжо знаёмыя, але кожнага разу з’яўляецца

хтосьці новы і зачаравана назірае за тым, што адбываецца наўкола... Так, нацыянальныя экзоты ў выглядзе грузінскіх кінжалаў, кітайскай дзелавітасці, узбекскіх цюбедеек і эстонскай павольнасці прысутнічаюць пастаянна. Але тэмы міжнародных навукова-практычных канферэнцый заўсёды новыя. І тройчы быў гэтаму сведкам. На

міжнародным узроўні аналізаваліся песенная і танцавальная спадчына, стан спраў з нематэрыяльнымі каштоўнасцямі, узровень супрацоўніцтва ўстаноў культуры з дзяржаўнымі органамі.

Так што канферэнцыі — заўжды жывыя і надзённыя. Іншая справа, ці прыслухваюцца да іх рэзалюцый тья, хто прымае рашэнні. Гэтым разам, да прыкладу, абмяркоўвалі “Нацыянальны кас-

Гарбузовы рай + Кавуновы фэст

Развагі пасля VI Міжнароднага форуму “Традыцыйная культура як стратэгічны рэсурс устойлівага развіцця грамадства”

ціем як элемент гістарычнай спадчыны і сучаснай культуры”. Наколькі гэтыя тэма аказалася шматграннай ды плённай, паразважаем крыху пазней.

А цяпер спыніцца хачу вось на чым. Спачатку форум у Магілёве быў штогадовым. Цяпер ладзіцца раз на два гады. “Трэба ўмець працаваць са спонсарамі!” —

На здымках:

- 1 Нашы саламяныя залатыя павукі для многіх гасцей — дзіва дзіўнае.
- 2 Інтэрв’ю дае дырэктар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтры народнай творчасці і культурна-асветнай работы Алег Хмялькоў.
- 3 Бабруйскі ганчар Юрый Боўда пытаецца ў Ніны Мінгалёвай, выкладчыка каледжа культуры Сыктывукара: “Адкуль ты, мілая?” — “З Рэспублікі Коми!” — адказвае тая.

- 4 Беларускія лялькі.
- 5 Дырэктары Брэсцкага і Мінскага абласных метадычных цэнтраў, сяброўкі Святлана Каржук і Раіса Вайцяхоўская.
- 6 Фотасесія з самым папулярным і любімым салістам грузінскага гурта “Горы” — Зазой Мезурышвілі.
- 7 Дырэктар Камчацкага цэнтры народнай творчасці Вольга Мурашова з лялькай інэльменкі — карэннай жыхаркі Камчаткі. Ёсць падабенства?
- 8 Падчас канферэнцыі.

сцвярджае дырэктар Магілёўскага метадычнага цэнтры Алег Хмялькоў. Гандлёвыя маркі васьмі прадпрыемстваў Магілёўшчыны, размешчаныя на рэкламных шчытах форуму, пераконвалі, што пры правільнай пастаноўцы справы можна выжываць і ў эпоху аптымізацыі.

ЛЯЛКІ З 11 КРАІН

Кожнай дэлегацыі было даручана прывезці на форум ляльку ў нацыянальным строі. Дырэктар краёвага Камчацкага цэнтры народнай творчасці Вольга Мурашова ляцела са сваёй інтэльменкай (карэннай жыхаркай Камчаткі) у нацыянальным футры ці не палову сутак. У дзень прыезду колькасць лялек няўхільна павялічвалася. І калі мы ўбачылі ўсю “дэлегацыю”, у кулуарах форуму (падаецца, адразу ў некалькіх месцах) узнікла ідэя выпусціць калекцыйныя наборы такіх лялек і рэалізоўваць іх сярод навукоўцаў і не толькі. Чым не міжнародны асветніцка-камерцыйны праект у перспектыве?

Магілёўская і Віцебская вобласці падрыхтаваліся да форуму вельмі годна: выпусцілі маляўнічыя альбомы з выявамі і апісаннямі сваіх традыцыйных касцюмаў. Дырэктар Віцебскага абласнога метадычнага цэнтры народнай творчасці Кацярына Лабука ў адным з такіх касцюмаў прыехала і працавала цягам двух дзён канферэнцыі.

Сёлетні форум адметны яшчэ і тым, што тут сабраліся не толькі кіраўнікі ўстаноў, але і шараговыя работнікі культуры, настаўнікі, мета-

Вярнуць наклад “К”!

дысты. Выкладчык Каледжа культуры Рэспублікі Комі Ніна Мінгалёва адразу зацікавілася саламянымі павукамі. Не дзіва: пшаніца ў Комі не расце, таму адкуль там узятца рамяству саломкапляцення?

Загадчыца кафедры “Музыказнаўства і кампазіцыя” Казахскага нацыянальнага ўніверсітэта з Астаны Гульнар Альпеісава казалі пра неабходнасць супраціву камерцыйлізацыі народнага мастацтва.

Арт-крытык і педагог Нацыянальнага інстытута мастацтваў і дызайну Рэспублікі Узбекістан Эцібор Мірзаназарава ў Магілёве — упершыню. Яе цікавіла і здзіўляла літаральна ўсё, што яна бачыла і чула. Мы пазнаёміліся і дамовіліся пра доўгатэрміновае супрацоўніцтва. А вось старшыня Беларускага культурнага цэнтры “Світанак” з Ташкента Святлана Дудзюк — пастаянная ўдзельніца форуму. Дый па нацыянальнасці яна — беларуска. Цудоўны доказ узаемапрасякнення культур і традыцый. Дзеля гэтага форум і шчыруе.

АД БРЫЖОЎ ДА ФАРТУХАЎ

“К” ужо пісала, што мы не ўмеем выступаць на канферэнцыях, семінарах і іншых калоквіумах. Не вытрымліваем рэгламент. Усё імкнёмся давесці сутнасць справы не фактамі, а колькасцю слоў. Недахоп, аказваецца, міжнародны. А ў мяне хвароба прафесійная: калі шмат гавораць, драмаць пачынаю. Не, рука справу ведае: піша. Але сам з кантэксту выпадаю. І пачало ўжо мроіцца, што калі аб’яднаць нацыянальныя строі свету ды трошкі іх абсучасніць (каб жылі ды вока радавалі), атрымаецца камплект з джынсаў, кедаў ды льняной майкі. Аднак тут свядомасць разварушыла фраза з прамовы Ану Рэндмаа — магістра натуральных навук Талінскага ўніверсітэта, сябры праўлення Эстонскага саюза народных мастацтваў і рамёстваў, гендырэктара некамерцыйнага Эстонскага саюза народных касцюмаў.

Яна казалі спачатку пра трансфармацыю народнага адзення ў нацыянальны сімвал. Вось яны, гэтыя этапы: нацыянальнае абуджэнне другой паловы XIX стагоддзя, першае Усеэстонскае спеўнае свята, узнікненне дзяржавы ў 1918 годзе, спосаб выражэння нацыянальных пачуццяў падчас розных рэжымаў, святыя песні і танца. А вось якія ўстановы супрацоўнічаюць у справе вывучэння строяў: Акадэмія культуры, Цэнтр навучання Эстонскага нацыянальнага музея, Цэнтр народнай культуры, прафесійныя вучэльні, фонд прафесійнай кваліфікацыі, раённыя групы па інтарэсах... Салідна? І я пра тое ж! Гэта і называецца — “усёй грамадой”.

Уразіла прамова метадыста Краснапольскага раённага

цэнтры культуры Валянціны Марчанка. Мы з ёй знаёмыя гадоў дзесяць. Вельмі прыстойны спецыяліст з дарам перспектыўнага мыслення. Сцісла, цікава і пераканаўча яна распавяла пра этнаграфічныя рэаліі бытавання краснапольскага строю на памежжы з Расіяй. “Сапраўдны метадыст!” — заўважыла мадэратар канферэнцыі, прафесар кафедры этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Вольга Лабачэўская.

Калі мова, паводле Францішка Багушэвіча, — адзёнае душы, дык нацыянальны касцюм — сама душа. Пра гэта ў розных варыяцыях казалі ўсе. Мянэ ж, як дзлетанта, цікавіла іншае. Мы свой касцюм амаль што адразілі, захавалі і папулярызум. Так ставяцца да помнікаў. Асабіста мяне задавальняе менавіта такое стаўленне? Не вельмі. Давялося на вуліцах аднаго з расійскіх мегаполісаў сустрэць знакамітага земляка ў шыкоўным сучасным гарнітуры і ў вышыванцы. Відовішча падалося мне (як бы нікога не пакрыўдзіць) трошкі архаічным. Я — пра перастварэнне традыцыйнага касцюма ў прывязцы яго да жывога карыстання. Касцюм — гэта не гліняны збанок, дзе пластыка формы дасягнула ідэалу яшчэ пры нашых прадзедах.

Усе мае прэтэнзіі цалкам задаволіла выступленне навуковага супрацоўніка Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь Даны Антановіч-Андрэвай. Яна з веданнем справы гаварыла пра выкарыстанне беларускіх арнаментальных матываў у сучасным дызайне адзення. Гэтая тэма цягам апошніх гадоў стала адной з вядучых не толькі на под’юмах Беларусі, але і на яе вуліцах.

ФАЛЬКЛАРЫСТЫ УСІХ КРАІН...

І яшчэ раз пра магчымыя міжнародныя праекты. Калі размова зайшла пра асаблівасці касцюма дзмітрыеўскіх казакаў, дырэктар Камышынскага гісторыка-краязнаўчага музея Марыя Іванова задала, што ў Расіі іхні кавуновы фэст стаў брэндавым. Грузін Заза Мезуршвілі з веданнем справы пацвердзіў, што меў калісьці пад Камышынам паўсотні гектараў бахчы. Кавуны тут, сапраўды, не маюць роўных па смаку. Пасля ўсяго гэтага не ўтрымалася начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Асіповіцкага райвыканкама Ірына Раманчук: “А ў нас ёсць фэст “Гарбузовы рай”! Давайце супрацоўнічаць”.

Хто пасля гэтага скажа, што форум у Магілёве не выконвае сваёй функцыі? Калі людзі імкнуцца сюды ці не праз усе гадзіннікавыя паясы — значыць, гэта камусьці трэба.

Абсалютна незразумелая для мяне тэндэнцыя. Як толькі набліжаецца наша прафесійнае свята — Дзень друку ў Беларусі, што адзначаецца 5 мая, дык імгненна падае наклад “Культуры”. Ніякім чынам не хачу сказаць, што гэта — своеасаблівы падарунак рэдакцыі ад удзячных чытачоў. Але разабрацца ў сітуацыі не пашкодзіла б. Апошнія гады мы ўзмоцненымі намаганнямі даводзілі работнікам культуры, што наша газета — выданне для прафесіяналаў. Вельмі не хочацца абвяргаць саміх сябе. І тлумачэнні наконт малых заробкаў тут таксама падаюцца недарэчнымі. Натуральна, заробкі — малыя. У нас яны таксама вышынёй не вызначаюцца. Але гарантуем: “Культура” пабачыць свет пры любым фінансавым раскладзе. У самы бліжэйшы час зоймемся больш грунтоўным аналізам таго, хто вінаваты і што варта рабіць.

Яўген РАГІН

Прафесіяналы не стамляюцца вучыцца. Доказуў таму хапае і ў сённяшняй пошце. Вось пра што, да прыкладу, распавяла загадчыца аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Браслаўскай** райбібліятэкі Ірына Макарэвіч. Яе калегі з ЦБС Браслаўскага раёна бралі ўдзел у міжнародным вэбінары “Бібліятэкі памежжа Беларусі і Латвіі: магчымасці супрацоўніцтва ў адзінай інфармацыйнай прасторы”. З латышкага боку ў анлайн-сустрэчы ўдзельнічалі спецыялісты **Латальскай** цэнтральнай бібліятэкі **Даўгаўпілса**. Яны гаварылі пра свае краязнаўчыя базы, пра тэндэнцыі развіцця сваёй справы. Яны ж, па словах аўтара, прэзентавалі інава-

цы й ныя праекты. У тым ліку акцыю “Свабодная вулічная бібліятэка”. А пра народнае аматарскае аб’яднанне “Круглянд” гаварыла бібліятэкар з **Відзаў** Галіна Кандратовіч.

Лельчыцкі цэнтр культуры працягвае пошук талентаў у вытворчых калектывах, арганізацыях і ўстановах. Нядаўні раённы конкурс даў магчымасць паспаборнічаць у вакальным, вакальна-харавым, харэаграфічным жанрах, у дэкаратыўна-прыкладным мастацтве. Таленты знайшліся ў аддзелах адукацыі, спорту і турызму райвыканкама, у Лельчыцкай перасоўнай механізаванай калоне-103, райбальніцы, райспажыўтаварыстве. Пра конкурс паведаміла галоўны спецыяліст аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Лельчыцкага райвыканкама Галіна Лісіцкая.

Інфармацыя з **Навагрудскай** раённай бібліятэкі. Загадчык аддзела абслугоўвання і інфармацыі ўстановы Іна Шаўчук распавядае пра прэзентацыю літаратурна-мастацкага альманаха “Сюзор’е”, які быў выдадзены сёлета ў

ся ў творчыя пляцоўкі. Тут працавалі візажысты, кветкаводы, можна было паваражыць на тамах літаратурнай класікі. Дзейнічала літаратурна-музычная гаспадарня. Наведвальнікі спрабавалі свае сілы ў веданні кнігі і выкананні твораў у суправаджэнні музыкі. Аўтар нататкі — Вольга Коршун, метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу.

Супрацоўнікі **Скідзельскай** бібліятэкі сямейнага чытання сабралі аматараў прыгожага слова на бібліятэчную маёўку. Працаваў агітпункт “Чытанне — у масы!”, прэзентавалася кніжная выстава “Свет, праца, сонца, май, а чытаць не забывай”. Намеснік дырэктара **Гродзенскага** раённага культурна-інфармацыйнага цэнтры Ганна Сіманенка “вынайшла” яшчэ адну перавагу кнігі. Яна ніякім чынам не замінае загарыць.

Беларусь прырастае кірмашамі. Намеснік дырэктара цэнтралізаванай клубнай сістэмы **Касцюковіцкага** раёна Наталля Дробышава піша пра чарговы — “Іллінскі”. 27 красавіка з ім пазнаёміліся ўдзельнікі VI Міжнароднага форуму “Традыцыйная культура як стратэгічны рэсурс устойлівага развіцця грамадства” (гл. ст. 10 — 11 гэтага нумара “К”). Дык вось, Іллінскі кірмаш родам з Саматэвічаў і яму амаль дзвесце гадоў. Сюды ехалі нават з Расіі і Украіны. Няма ўжо старых Саматэвічаў па прычыне чарнобыльскай навалы. Новыя Саматэвічы з’явіліся на новым месцы, і кірмаш зажыў па-новаму. Потым госці форуму наведалі Гусінае свята, што ладзіцца ў **Белай Дуброве** і паспела стаць брэндам раёна.

Цягам доўгага часу ў ткацкай майстэрні **Гродзенскага** абласнога метадычнага цэнтры народнай творчасці майстар-тэкстыльшчык Алена Шумейка стварала сапраўдныя цуды. Цяпер яны аздабляюць унутраныя інтэр’еры ўстановы. Новыя габелен “Гродзенская ратуша, 1784” — чарговая даніна названай традыцыі. Нядаўна адбылася прэзентацыя гэтай работы. Алена Феліксаўна імкнулася адлюстравачь непаўторнасць гістарычнага цэнтры Гродна. Майстар па вырабе габеленаў у тэхніках падвойнага і пераборнага аднабаковага ткацтва Алена Шумейка з’яўляецца носьбітам элемента нематэрыяльнай культурнай спадчыны, занесенага ў Дзяржспіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь.

На здымках:

- 1 Гусінае свята ў **Белай Дуброве**.
- 2 Масты: ноч, вуліца, бібліятэка...
- 3 Чытаць і загарыць — бібліятэчная маёўка ў **Скідзель**.
- 4 Адзін з удзельнікаў лельчыцкага творчага конкурсу.

Пра чарговую вучобу напісала галоўны бібліяграф **Столінскай** раённай цэнтральнай бібліятэкі **Вольга Тропец**. “На базе раённай дзіцячай бібліятэкі, — паведамляе яна, — праішоў семінар-практыкум, прысвечаны дзейнасці тамтэйшых прававых цэнтраў. Правяла яго спецыяліст рэгіянальнага цэнтры прававой інфармацыі **Браслаўскай** вобласці **Вольга Галавіч**”. Сёння ў **Столінскай** РЦБС дзейнічаюць 13 публічных цэнтраў прававой інфармацыі.

Мінску. Пад адной вокладкай сабраны вершы і проза дваццаці аўтараў з Беларусі і Літвы — як лаўрэатаў літаратурных прэмій, так і пісьменнікаў-пачаткоўцаў. Навагрудчына прадстаўлена творчасцю Святланы Абдулаевай, Марыі Быт, Ганны Валенцік. Аўтарам праекта стаў пісьменнік і публіцыст **Мікалай Герасімаў**.

Мастоўская раённая бібліятэка сумесна з раённай дзіцячай правяла бібліяноч. Па завядзённых усе аддзельны пераўтварылі-

З 22 па 28 красавіка група кіраўнікоў беларускіх аматарскіх калектываў мастацкай творчасці з Арменіі, Італіі, Літвы, Латвіі, Малдовы, Польшчы, Расіі, Украіны і Эстоніі праходзіла творчую стажыроўку на базе сталічных і раённых устаноў культуры і адукацыі Беларусі. Стажыроўка была арганізавана Рэспубліканскім цэнтрам нацыянальных культур у адпаведнасці з Дзяржаўнай праграмай “Культура Беларусі” на 2016–2020 гг.. Падчас азнаёмляльна-творчай паездкі нашых суайчыннікаў у Рагачоў да іх далучылася і “К”.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ,
Мінск — Рагачоўскі
раён — Мінск /
Фота аўтара

Рагачоўшчына для гэтай паездкі была абрана невпадкова. Край цудоўнай беларускай прыроды на беразе велічнага Дняпра, край, які даў Беларусі нямаля выдатных дзеячаў культуры і мастацтва. А ўвогуле, для многіх Рагачоў назаўсёды павязаны з імем Уладзіміра Караткевіча, які тут часцяком бываў, палываў, рыбаваў і — пісаў... Хто ж з беларусаў не памятае няўрымслівага рагачоўца Гервасія Выліваха з неўміручай “Ладзі распачы”?

Акрамя таго, мяне цікавіла паездка ў Рагачоў і як дыялектолага: хацелася на свае вушы пачуць жывое беларускае слова — вясковае, сакавітае, аўтэнтчнае. Справа ў тым, што менавіта тут, на Рагачоўшчыне, праходзіць паласа сярэднебеларускіх гаворак, якія сталіся калісьці вызначальнымі для нормаў сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Да таго ж, дасюль у маўленні мясцовых жыхароў айчынныя дыялектолагі знаходзяць архаічныя рысы, якія захаваліся тут яшчэ з часоў агульнаўсходнеславянскай еднасці. Хацелася гэтае старажытнае слова не толькі пачуць, але і занатаваць у сшытак ці запісаць на дыктафон. Праўда, сваёй мэты я так і не дасягнуў. Але пра ўсё па парадку.

ДЗЕ ВАШЫ СМАРТФОНЫ?

Дарага да Рагачова і назад здалася мне не такой ужо і далёкай. Аўтобус, у якім мы ехалі, поўніўся штохвіліны размовамі і абмеркаваннямі ўбачанага і пачутага.

Першымі сваімі ўражаннямі госці пачалі дзяліцца пасля заканчэння невялікай канцэртнай праграмы ў Рагачоўскім гарадскім

Лекцыя пра абрадавую ляльку ў Стрэньках.

Прымерка арыгінальных саламяных капялюшоў.

А вось пра мову чамусьці забылі...

доме культуры. Падчас выступлення Заслужанага аматарскага калектыву Беларусі ансамбля “Добры вечар”, узорнага ансамбля танца “Медуніца” і артыстаў мясцовага народнага тэатра літаральна ўсе смартфонаў гасцей былі паднятыя ўгару. Можна сказаць, што запіс невялікага канцэрта ішоў фактычна ў рэжыме “нон-стоп”, прычым, некаторыя з гасцей адразу дзяліліся адзнятым у сацыяльных сетках і атрымлівалі дзясяткі “лайкаў” і ўхвальных каментарыяў.

— Хочацца не толькі запісаць усё на свой тэле-

“Малады” працуе з імпатам.

але і сваім ведамасным Цэнтрам культуры.

“Ахам” і “вохам” гасцей сапраўды не было ліку, калі яны завіталі ў яго залы. Імпананты дэкор інтэр’ераў Цэнтра, глядзельная зала больш чым на 200 месцаў, 15 тысяч кніг у тутэйшай бібліятэцы — і, натуральна, Зала працоўнай славы, дзе прадстаўлены ўсе асноўныя вехі з жыцця прадпрыемства, шматлікія фотаздымкі і матэрыялы пра яго супрацоўнікаў — як былых, так і сённяшніх.

— У нас у Тарту я такога не сустракала, — падзялілася сваімі ўражаннямі член беларускай суполкі “Спадкі” з гэтага эстонскага горада Ірына Каламіец. — Так што Беларусь мяне сапраўды па-добраму ўразіла. Абавязкова раскажу пра ўсё, што пабачыла тут, сваім калегам — актывістам суполкі. Нас, праўда, пакуль не так многа — усяго сем чалавек, — але мы хоць і нядаўна “нарадзіліся” (рэгістрацыя суполкі адбылася год таму), ды ўсё адно вельмі актыўныя. Ужо ўдзельнічалі ў III фестывалі беларусаў свету, супрацоўнічаем з кіраўніком таварыства “Сябры” з Нарвы Людмілай Аннус, ладзім розныя мерапры-

емствы... Так што ў Беларусі вы мяне яшчэ абавязкова пабачыце, абяцаю!

Прыклад сацыяльнай адказнасці бізнесу з боку рагачоўскага камбіната сапраўды ўражае як замежнікаў, так і мясцовых жыхароў. Бо не сакрэт, што сёння, у нялёгкіх эканамічных умовах, лобому, нават самаму паспяховаму прадпрыемству ўтрымліваць культурныя цэнтры на сваім балансе бывае досыць складана — і, скажам шчыра, абсалютна нявыгадна. І тое, што кіраўніцтва Рагачоўскага МКК знайшло сродкі на рамонт Цэнтра, што клапаціцца пра культурны складнік жыцця сваіх супрацоўнікаў — дарагога каштуе.

Было б добра пабачыць такія ці падобныя да такіх установы культуры на балансе іншых айчынных буйных прадпрыемстваў не толькі ў Рагачове, але ў Пінску, Глыбокім, Скідзельні, ды шмат дзе яшчэ... Глядзіш, канкурэнцыя паміж ведамаснымі і дзяржаўнымі арганізацыямі сферы ўзняла б мясцовую культуру на нечуваны раней узровень. Мары, скажаце вы? Але ж марыць не забаронена...

“КАЛІНКА” — БЕЛАРУСКАЯ?

Пасля калектывнага фотаздымка каля агромністай банкі згушчонкі

Майстар-метадыст Стрэнькаўскага Цэнтра рамёстваў Арцём Ткачоў вучыць госцю ганчарнай справе.

фон, але і ўзяць запіс гэтага канцэрта ў арганізатараў. А яшчэ “мінусоўкі” ды любяць іншыя аўдыя- і відэаматэрыялы, якія могуць спатрэбіцца мне ў рабоце, — кажа актывістка беларускай суполкі Арменіі Ірына Локіс. — Справа ў тым, што ў нас у Ерэване ёсць свой невялічкі, на 7 чалавек, ансамбль “Народныя карані”, і некаторыя з прадстаўленых рагачоўцамі канцэртных нумароў, думаю, будуць даспадобы гасцям беларускіх імпрэз, якія мы ладзім сіламі сваёй суполкі ў сталіцы Арменіі.

Цікава, што з 2001 года пры суполцы дзейнічае незалежная школа, у якой дзя-

цей навучаюць беларускай мове, раскажваюць пра гісторыю і культуру Беларусі. Па словах Ірыны Локіс, ёй вельмі хацелася б, каб навучалі таксама і тым шматлікім народным рамёствам, якія прадэманстравалі беларусам замежжа супрацоўнікі Стрэнькаўскага Цэнтра рамёстваў: ад стварэння абяргавай лялькі да вырабу гліняных збанкоў.

ЗГУШЧОНКА = КУЛЬТУРА?

Але заезд у Стрэнькі адбыўся напрыканцы гэтага насычанага падзеямі дня. Спачатку ж быў візіт на Рагачоўскі малочнакансервавы камбінат, які славуць не толькі сваёй згушчонкай,

наш аўтобус выправіўся на сяло. Дарагой мне не раз думалася, што зараз, на вёсцы, я змагу нарэшце пачуць сакавітае беларускае слова.

Так, менавіта ім сустракалі гасцей у Забораўскім сельскім доме культуры. Спевы па-беларуску, праўда, гучалі на ганку ўстановы. А вось унутры, у саміх памяшканнях СДК, калі гасцям дэманстравалі экалагічны музей “Тайны лекавых раслін”, экскурсавод тлумачыў гаючыя ўласцівасці разнатраўя чамусьці толькі па-руску. Ды і подпісы да шматлікіх экспанатаў таксама былі зроблены не на беларускай мове ці мясцовай, цікавай ды адметнай дыялектнай гаворцы, а зноў-такі на рускай. Таму мае мары пачуць што-нішто “па-мясцоваму” так і засталіся няспраўджанымі.

Дарэчы, такі ці падобны сцэнарыі быў вытрыманы мясцовымі работнікамі сферы культуры і ў іншых вёсках раёна, якія мы наведвалі цягам дня. Напрыклад, супрацоўнікі Стрэнькаўскага цэнтра рамёстваў зладзілі для гасцей на сакавітай беларускай (і, нават, як пачулася майму прафесійна-дыялектолагічнаму вуху, з дамешкам мясцовых гаворак) мове сапраўды шыкоўны абрад, дзе былі задзейнічаны “малады” (з ліку прыезджых) і “маладая” (з ліку супрацоўнікаў Цэнтра).

Падчас абраду “маладому” трэба было “паказаць” сябе з выгоднага боку: скажам, перапілаваць бервяно пілою, натачыць сякеру, раскалоць ёй дровы на падпал — усё для таго, каб заслужыць права ўвайсці ў Цэнтр рамёстваў пад руку з сваёй “маладой”. Дзея ладзілася са смехам і жартамі і сталася сапраўды запамінальнай. Зноў у руках прыезджых “стракаталі” смартфоны і фотаапараты.

А пасля была экскурсія па гэтай унікальнай і самабытнай установе, пра якую “К” ужо шматкроць пісала — і, як можна здагадацца, зноў тлумачэнні даваліся на рускай мове. Такімі ж рускамоўнымі былі і расповед пра стварэнне абрадавай лялькі, і майстар-клас па вырабе прадметаў з гліны... Мажліва, рагачоўцы перажывалі, што беларусы замежжа не надта добра валодаюць беларускай мовай, і выкарыстоўвалі рускую ў якасці дапаможнага зносін? Можа і так. Але я сам на свае вушы не раз чуў просьбы замежных кіраўнікоў аматарскіх калектываў размаўляць з імі па-беларуску, спяваць песні на беларускай... Праўда, пажаданні гэтыя так чамусьці і не былі пачутыя.

Між тым, не сакрэт, што беларуская аўтэнттыка, самабытная народныя рамёствы і вырабы, якімі і завабілаві

ДК без даху над галавой

Улетку 2011 года ў вёсцы Дзяржынск згарэў Дом культуры. І пасюль так і не паўстаў з попелу. На былым падмурку СДК ужо раскінула свае плошчы крама-бар, новага будынку ён не атрымаў. Аднак, уласнае 40-годдзе ўстанова будзе сёлета, напэўна, адзначаць “у прымаках” — у школе або дзіцячым садку вёскі. Перспектывы ўстановы пакуль падаюцца даволі цьмянымі. Тым не менш, імпэт яе супрацоўнікаў не згасе.

Алег КЛІМАЎ, Мінск — вёска Дзяржынск
Лельчыцкага раёна — Мінск / Фота аўтара

“ГЭТА ЛАЗНЯ?” — “НЕ, ДОМ КУЛЬТУРЫ...”

— Некалькі гадоў таму ішлі размовы пра тое, каб аддаць пад Дом культуры будынак ліквідаванай лазні, — распавядае дырэктар СДК Наталля Сівак. — Спецыялісты паглядзелі — і прыйшлі да высновы, што не падыходзіць. А потым

вырабляем самі і за свае грошы — таксама ўсё па хатах. Але не здаёмся — спяваем, танцуем...

Частку сваіх мерапрыемстваў СДК праводзіць у дзіцячым садку, у якім дзейнічае этнаграфічны музей: інтэр’ер сярэднестатыстычнай сялянскай хаткі. Праўда, змешчанае ў ім начинне датуецца нават

нуйсеся, зайдзіце ў якую-небудзь пустую спартыўную залу і гыркніце там як след — адчуеце, як па вас дзеўбане рэха. А ўявіце, калі хор там грывне ва ўсе свае далікатныя галасы! Таму некаторыя несвядомыя вясцоўцы перыядычна манкіруюць запрашэннямі на канцэрты. Хаця выступіць на іх ёсць каму: у ДК пяць фарміраванняў (плюс клуб, які прапагандуе здаровы лад жыцця).

янавала ў тым самым будынку Дома культуры. Пры пажары згарэла практычна ўся літаратура. Але ўлады Лельчыцкага раёна, натуральна, не пакінулі ўстанову і вясцоўцаў у бядзе, і на сёння бібліятэчны фонд налічвае больш за шэсць тысяч кніг, часопісаў і газет. Ноўтбукам і інтэрнэтам Дзяржаўная СБ таксама забяспечана.

Нягледзячы на тое, што разгарнуцца як след у цяперашнім памяшканні цяжка-

гоўвае па месцы іх жыццядзейнасці: бярэ стос кніг, нізку газет і часопісаў, садзіцца на ровар — і наперад! Падзякай служыць апавяданні бабуль і дзядуляў пра родны край, якія належным чынам потым афармляюцца і захоўваюцца ў бібліятэцы сярод іншых крэзнаўчых матэрыялаў. Разам са спадарыняй Лукашэвіч візіты да старэйшынаў часта наносяць дзяўчынкі і хлопчыкі вёскі, для якіх бібліятэкар арганізуе і экскурсіі па ваколіцах. Балазе, там ёсць шмат чаго паглядзець: адны знамянітыя каменныя крыжы чаго варта.

А ў бесстаронняй эксперты па культуры Дзяржынска ад вёскі быў дэлегаваны Юрый Краўчэня — настаўнік фізкультуры ў мясцовай школе. Культура іншая таксама заўсёды цікавіла гэтага маладога чалавека: будучы школьнікам, ён удзельнічаў у конкурсах мастацкай самадзейнасці, граў у спектаклях, спяваў, гуляў у КВЗ. Творчасць не закінуў і ў час вучобы ў Мазырскім дзяржаўным педагагічным універсітэце. А ў 2016 годзе Юрый Віктаравіч прыняў прапанову заняць пасаду мастацкага кіраўніка СДК.

Каментарый Юрыя КРАЎЧЭНІ:

— У цяперашніх аб’ектыўна нялёгкіх умовах дзейнасці Дома культуры мне ўсё падабаецца ў яго працы. А быў бы ў нас будынак, я б адкрыў у ім бильярдны клуб. Часам так хочацца адпачыць, хай даруе мне Наталля Мікалаеўна, ад тых выдатных абрадаў, мерапрыемстваў, якія праводзіць ДК. (Можа, гэта ўва мне фізрук кажа?) Іншая справа, куды паставіць тую бильярдную сталю? Не будзем жа мы кожны раз на сваім карку цягаць іх, напрыклад, на цэнтральную плошчу Дзяржынска. Ды і імпрэзы на адкрытым паветры праходзяць заўважна толькі ў цёплую пару года.

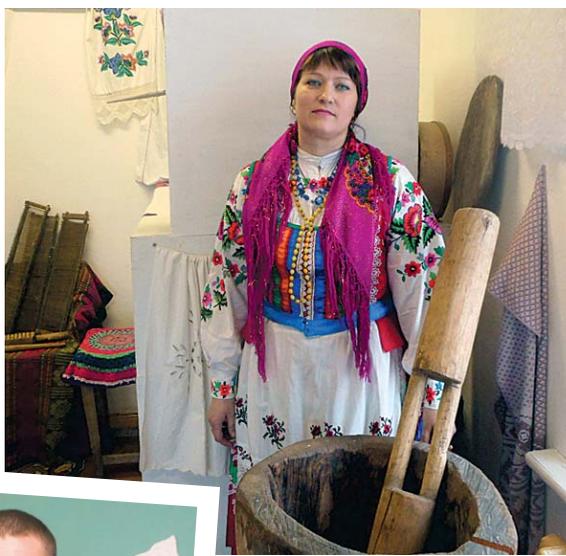
Мне 25 гадоў, і калі аб маім пакаленні агулам кажуць, што мінулае нашай краіны, вытокі яе народных традыцый яго мала цікавяць — як мінімум, становіцца крыўдна. І цікавіць, і хваляе, ды і перажываем мы за нашу культуру не менш за людзей старэйшых. Пра гэта я мяркую і па сябрах, і па сваіх вучнях, якія належача ўжо да іншага пакалення. Мы не сядзім склаўшы рукі: вывучаем далёкае мінулае Беларусі, здараецца, штосьці нечаканае для сябе знаходзім, спрабуем рэанімаваць старыя мала- або зусім невядомыя песні, забытыя абрады. Не ведаю, можа, гэта ў Мінску ўсё па-іншаму...

Дзіцячы сад, які даў прытулак Дому культуры.

Іна Лукашэвіч у этнаграфічным музеі.

Наталля Сівак не здаецца, а спявае і танчыць.

Двойчы культурны Юрый Краўчэня.

Надзея Лукашэвіч лічыць, што кнігі не гараць.

нас і зусім агаломшлі: маўляў, Дзяржынск — не аграгарадок, людзі з вёскі з’яжджаюць, навошта ёй новы будынак Дома культуры? Немэтазгодна тое і бесперспектыўна.

Дэмаграфічная сітуацыя ў Дзяржынску і сапраўды не тое, каб радуе: насельніцтва ў вёсцы скарачаецца. Можа, і сапраўды — немэтазгодна? Тым не менш, асабіста мне цікава, што скажаў бы на гэты конт Фелікс Эдмундавіч, які жалезнай рукой вырашыў у РСФСР праблему беспрытульнасці? Як бы ён адрагаваў, калі б даведаўся, што ў пераназванай у яго імя вёсцы XXI стагоддзя, дзе жыве каля сямісот чалавек, цэлы ДК у бамбах ходзіць?

— Цяжка працаваць у такіх умовах, — уздыхае Наталля Мікалаеўна. — Удзень ні ў садку, ні ў школе мы свае мерапрыемствы правесці не можам, не можам і гурткі збіраць. З канца мая і да верасня мы фактычна апынаемся на вуліцы, на танцавальнай пляцоўцы, куды на скутары або на машыне знаёмых прывозім апаратуру, якая захоўваецца па хатах, а затым такім самым чынам яе дастаўляем назад. Рэквізіт, касцюмы і абутак, якія мы

рознымі стагоддзямі.

— Сумесна з супрацоўнікамі Дома культуры мы праводзім тут абрады, народныя гульні, — кажа загадчыца Іна Лукашэвіч. — Дзеткам падабаецца, яны з радасцю далучаюцца і вельмі непасрэдна рэагуюць: смяюцца, апладзіруюць, шалюць, а часам раптам заміраюць, уважліва ўслухоўваюцца, углядаюцца. Яны хоць і маленькія зусім, але нешта ўжо разумеюць. Ды адчуваюць, што ўсё гэта наўпрост тычыцца вёскі, родных, іх саміх. Цікава глядзець на іх у такія хвіліны ды спрабаваць адгадаць, пра што тая малеча думае. На жаль, колькасць нашых выхаванцаў з кожным годам памяншаецца. Магчыма, у хуткім часе паўстане пытанне і пра закрыццё садка. Што тады будзе з музеём?

Асноўныя імпрэзы Дома культуры праходзяць у спартзале школы. Прывозім апаратуру, якая захоўваецца па хатах, а затым такім самым чынам яе дастаўляем назад. Рэквізіт, касцюмы і абутак, якія мы

Асабліваю ўвагу работнікі культуры Дзяржынска надаюць адраджэнню старадаўніх абрадаў, якія паходзяць яшчэ з тых часоў, калі вёска насіла куды больш мілагучнае імя Радзіловічы. У апошні час сваё (якое там па ліку?) нараджэнне атрымалі “Шукальнікі свечкі”, “Завітанне наміткі”, “Жаніцьба каміна”.

— І ўсё ж мы вельмі і вельмі спадзяёмся, — ставіць фінальную кропку ў размове аб СДК яго дырэктар, — што і Дом культуры адродзіць, насуперак усяму.

УСЁ ПА-ІНШАМУ?

Дзяржынская сельская бібліятэка цяпер прымае сваіх чытачоў у двух пакоях арандаванага калгаснага дома (у ім жа, дарэчы, дылакуецца і адміністрацыя СДК). Раней яна функцы-

вата, інфармацыйныя гадзіны, конкурсныя, гульнівыя праграмы, віктарыны для дзяцей тут праходзяць рэгулярна (інтэрактыўныя “вывозіцца” і ў дзіцячы садок са школай, у іх жа ладзяцца і літаратурныя выставы). Праблема “кватэрнага пытання”, здавалася б, павінна была абавязкова адбіцца на наведванні.

— План па ім мы выконваем, — радуе мяне бібліятэкар Надзея Лукашэвіч. — Моцна дапамагаюць прыезджыя, якім, напэўна, і камп’ютары ўжо надакучылі, і тэлевізары: ім хочацца проста пачытаць з паперы, таму яны і ідуць да нас. А ўсяго ў бібліятэку запісана каля пяцісот чытачоў.

Зусім пажылых людзей Надзея Васільеўна абслу-

Баян ён нёс да Берліна

(Заканчэнне.
Пачатак на старонцы 1.)

— Адпаведна, радасць, з якой на вуліцах усе сустрэкалі вестку пра Перамогу, вы падзяліць не маглі?

— У ноч на 9-га было многа страляніны. А я ўсё гэтак жа: то прыходзіў у прытомнасць, то “правальваўся ў бездань”. Але заўважыў, што страляніна была нейкая незвычайная: рытм не той, “танальнасць” — усё штосьці не такое, як заўжды. А спытаць — няма ў каго. Потым толькі даведаліся, што гэта нашы саюзнікі ўжо святкавалі: у Еўропе і дагэтуль перамогу над фашызмам адзначаюць 8 мая. Тады ж было нічога не зразумела: страляюць ды страляюць. Я заснуў ці зноў прытомнасць страціў, было не разабраць. Раптам чую — мяне штурхаюць, трасуць, хочучь разбудзіць: “Міша, Міша, Перамога!” А я ніяк не магу ўцяміць: гэта на яве або прымроілася. Бо ўсе мы так пра гэта марылі!

Зірнуў на вуліцу — там усё ў чырвоным. Літаральна кожнае акно, дзверы — усё, дзе толькі магчыма, чырвоным завешана, бы сцягамі. Дзе столькі тканіны набіралі? Не ведаю. І толькі ўбачыўшы гэта, я пачаў усведамляць, што здарылася, нарэшце, тое, да чаго мы так імкнуліся ўсё ваеннае ліхалецце. Здарылася тое, да чаго я ішоў. І тады настрой адразу змяніўся. Такі прыліў сіл я адчуў, што немагчыма і апісаць!

На абходзе маёр медыцынскай службы агледзеў мяне і сказаў: “Гэты цяпер дакладна жывы будзе”. І я паверыў! Паверыў настолькі, што літаральна да вечара і тэмпература і ціск амаль нармалізаваліся. А ўжо 10 — 11 мая я пачаў хадзіць. Той пад’ём душэўны літаральна на ногі мяне паставіў! А ўсё таму, што Перамога. Што вайне — канец.

— Атрымліваецца, вы не толькі набліжалі Перамогу, але і яна дапамагла асабіста вам выжыць. Ведаю, што вы распісаліся на Рэйхстагу. Як гэта было?

— Ледзь толькі пачаў хадзіць, паставіў сабе за мэту — дабрацца-такі

да Берліна. І дайшоў! На той час, як я апынуўся ля Рэйхстага, там ужо ўсё было распісана — нідзе ніякага вольнага месца. Нават пачалі пісаць паверх раней зробленых надпісаў, большымі літарамі, каб было заўважна. Але я ўсё ж знайшоў невялічкі лапак сцяны, дзе можна было прымаістравацца — і напісаў сваё прозвішча, імя, вайсковую частку, полк.

— Я заўсёды лічыла, што на фронце — зусім не да музыкі. Аднак у вас ёсць фота з трафейным баянам. Няўжо і сапраўды атрымлівалася на ім граць у перапынках паміж баямі?

— Ды што вы, яшчэ які! Той баян мне падарылі

На абходзе маёр медыцынскай службы агледзеў мяне і сказаў: “Гэты цяпер дакладна жывы будзе”. І я паверыў!

хлопцы з суседняга артылерыйскага палка. Я да іх прыязджаў, граў, песні спяваў. За тое і падарылі. Ён і цяпер са мной, гэта мая рэліквія. І дагэтуль у добрым стане, бо я заўжды пра яго клапаціўся, даглядаю, берагу.

— З фронту часцей прывозілі трафейныя нямецкія акардэоны...

— Дык і акардэон у мяне быў! Галасісты такі, з вельмі прыемным тэмбрам, адной вядомай

нямецкай фірмы. Я граў на ім гадоў шэсць-сем. Я ж да 1948-га ў арміі заставаўся. А потым, пасля дэмабілізацыі ў 1948 годзе, прыехаў у Брэст, працаваў у ДOME афіцэраў. Там і скралі. І ніхто не ведае, што ды як. Але ж потым я знайшоў той інструмент! Ubачыў яго ў аднаго з афіцэраў. Падышоў, запытаў. А той: “Я яго прыдбаў”. — “У каго?” — “Ды так, у незнаёмца, вельмі танна. Той прадаваў, я купіў”. Я ж пазнаў свой інструмент! Музыканты мяне зразумеюць: гэта як сваё дзіця не пазнаць. Раствлумачыў, што акардэон — мой, што я яго доўга шукаў, стаў угадваць прадаць мне за тры грошы: маўляў, калі купіў, дык і прадаць будзе няцяжка. Ды ні ў якую!

— Затое ў Брэсце вы знайшлі нешта куды важнейшае...

— Я таму і прыехаў у Беларусь, што тут мяне чакала нявеста — мая Аляксандра.

— Вы ж родам з Курска. А яна, атрымліваецца, з Беларусі?

— Не, з Сібіры. У яе тут брат служыў, і яна да яго пераехала. Я ў Сібір

з’ездзіў, калі сыну старэйшаму было ўжо тры гады. Не мой клімат! У Беларусі лепей. Так і застаўся тут.

— Дзіўны збег лёсу! А як вы пазнаёмліся?

— Зноў-такі, праз яе брата, ужо пасля вайны. Нейкі час мы з ім разам служылі, і яна да яго прыязджала. Ну, а потым я да яе паехаў у Брэст.

— А на радзіму не сталі вяртацца?

— У Курску ж у мяне нікога не засталося! Маці памерла ад тыфу яшчэ ў пачатку вайны. Ад бацькі не было ніякіх звестак. А гэта ж ён пасля яе смерці залічыў мяне “сынам палка” — у духавы аркестр. Мне тады, у канцы 1941-га, яшчэ толькі 17 гадоў споўнілася. Потым я патрапіў у ваеннае вучылішча. Скончыў — і на фронт. Такі вольны лёс, досыць звыклы для той пары.

— Дзякуй вам за ўсё, Міхал Рыгоравіч: за ваш ваенны подзвіг, за служэнне музыцы і культуры. І з галоўным святам у вашым жыцці — Днём Перамогі! Здароўя вам моцнага — і яшчэ доўгіх гадоў жыцця на радасць бліжкім і ўсім нам.

Сяргея Каткова называюць сваім першым настаўнікам многія сённяшнія мэтры беларускага мастацтва. А вось ягоныя жыццёвыя ўніверсітэты былі складаныя: Масква, Смаленск, Ржэў, Усходняя Прусія... Нават 9 мая 1945 года вайна для яго не скончылася — наперадзе яшчэ быў удзел у Манчжурскай наступальнай аперацыі на Далёкім Усходзе.

І пры гэтым Сяргей Каткоў запомніўся сваім вучням як далікатны і лагодны чалавек. Творца, які цаніў мір ды спакой, бо ведаў ім кошт. Менавіта такім ён паўстае ў нарысе Адама Глобуса.

ВОКНЫ

Сяргей Каткоў навучыў мяне любіць вокны. Навучыў хутка, бо сам ставіў эцюднік каля падваконня і пісаў заваконныя мінскія краявіды. Разам з Катковым іх пісалі і мы — ягоныя вучні-школьнікі. Пазней я прачытаў, што і Марк Шагал любіў заваконныя краявіды: менавіта з пісання такога краявіда ён пачынаў жыццё ў новай кватэры. Захапляўся вокнамі і рускі жывапісец Мікалай Андронаў.

Шагал і Андронаў напісалі шмат каштоўных і значных палогнаў з заваконнымі матывамі, але сціплыя краявіды Сяргея Каткова мне даражэйшыя за творы сусветнай класікі, бо гэта частка майго жыцця, частка майго дзяцінства, частка мяне. Я падыходжу да карціны Сяргея Каткова са стадыёнам на вуліцы Кірава і вяртаюся ў дзяцінства, у нашу студыю ў Палацы школьнікаў.

Я чую дзіцячыя галасы. Чую і бачу нас — хлопчыкаў і дзяўчат з пэндзлямі ды фарбамі. Бачу Гену Лаўрэцкага і Рому Заслонава, бачу Жэню Кіралава і Волю Сазыкіну, бачу Мішу Пракоф’ева і Сашу Кішчанку, Юру Яўменава і Гену Хацкевіча, Элу Гаркунову і Ніку Махнач... Бачу тых, каго Сяргей Каткоў навучыў любіць самыя звычайныя вокны і зменлівыя заваконныя краявіды.

НАВІЧОК

У маім дзяцінстве было шмат Леніна. Ён быў паўсюль, нават на грошах. Здавалася, што ты і крок не зробіш, каб не сутыкнуцца з правадыром пралетарыяту. А вось у мастацкай студыі, якой кіраваў Сяргей Каткоў, Леніна не было.

Я заўважыў, што тамка няма Леніна, калі адзін новы навучэнец намалюваў дом, на сцяне якога вісела пано з чорна-чырвоным, вугальна-вогненным Уладзімірам Ільчым. Новы навучэнец малюваў кепска, Ленін у яго атрымаўся худы, крывы і смешны. Студыйцы ледзь стрымліваліся, каб не засмяцца. Мы смяяліся б, каб не Сяргей Каткоў, які забараняў зневажаць навічкоў.

Таго навічка-ленінца зняважыла ягоная маці, калі вярнулася і пабачыла крывага і смешнага Леніна. “Ты што гэта робіш?

Ты каго гэта малюеш? — жанчына ляснула свайму сыну даланёю па патыліцы. — Хто табе сказаў малюваць Леніна?” Пабіты хлопчык зарумзаў: “Мне... Мне сказалі малюваць... Сказалі намалюваць тое, што мяне моцна ўразіла. Мяне ўразіў дом з плакатам... Я намалюваў...”

На дапамогу навічку прыйшоў Сяргей Пятровіч Каткоў: “Выдатны малюнак. Проста цудоўны. Свежы. Востры. Ваш сын правільна выканаў маё заданне. Яго ўразіў дом і вялікі плакат. Ён намалюваў дом з плакатам. Намалюваў шыкоўна. За гэты малюнак я падару яму кітайскі пэндзлік...” Сяргей Пятровіч узнагародзіў навічка залацістым пэндзлікам. Навічок сыходзіў са студыі задаволены. Больш я ніколі не сустракаў таго аматара плакатаў і ягоную зласліваю маці з цяжкай рукою.

ВЯРОВАЧКА

У Сяргея Каткова ў портках замест рэменя была звычайная вярвачка, завязаная на акуратны банцік. На такіх вярвачках у мінскіх дварах вешалі сушыць бялізну. Каб хто з маіх знаёмых мужчын замест рэменя запраўляў у порткі вярвачку, я раней не бачыў. Была ў той вярвачцы надзвычайная, прастасць, нетутэйшасць і рускасць. Думаю, падобнай вярвачкай мог падперазацца Леў Талстой ці Сяргей Ясенін. З маіх знаёмых мужчын вярвачкай замест рэменя карыстаўся толькі Сяргей Каткоў, таму яна і помніцца.

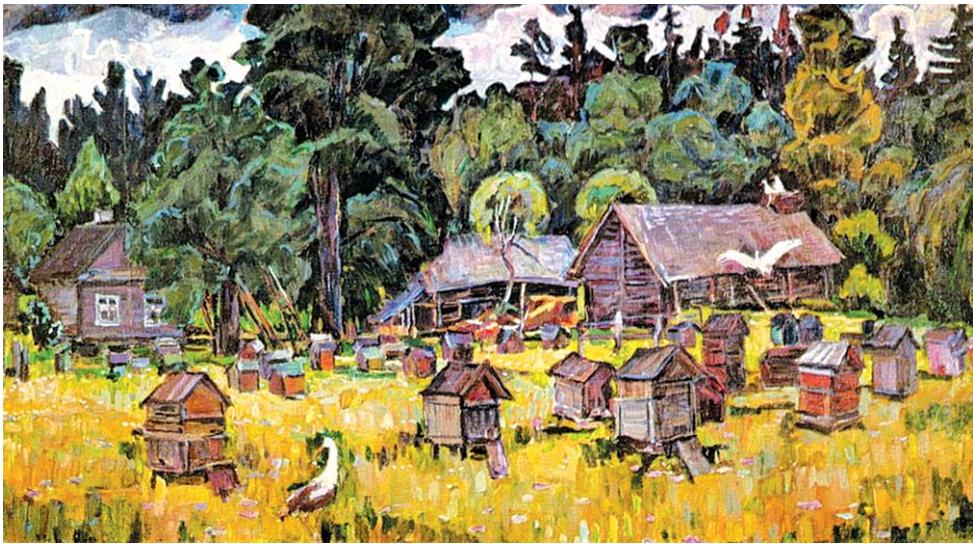
ВЯСНА

Сяргей Каткоў захапляўся пісаннем з натуры. Выходзіў з палатном і эцюднікам яшчэ цёмным ранкам, а на сняданак вяртаўся з напісаным краявідам. У эцюдах Каткова шмат светласці, сонечнасці і лета. Ёсць на ягоных карцінах і адліжная зіма, і шматфарбная восень. Толькі я не памылюся, скажушы, што ўлюбёны час Каткова — вясна. “Нельга прапусціць вясну”, — нагадваў ён нам, сваім вучням, яшчэ ў лотаўскія маразы. “Трэба рыхтавацца да вясны. Трэба выходзіць на эцюды ў першыя цёплыя дні”.

Мы прыкноплівалі паперу на планшэты і хадзілі

Міхал Солапаў з вучнямі.

Сяргей Каткоў. “Хутар Альбуць”. 1972 год. Палатно, алей.

Словы пра мастака і настаўніка Сяргея Каткова

Сяргей Каткоў. “Гарадскі краявід”. 1967 год. Палатно, алей.

пісаць паводку на Свіслачы. Мы пісалі вербы над рэчкай з крыгамі. Пісалі сакавіцкае неба ў рачной вадзе. Мы вярталіся ў студыю з бруднымі чаравікамі поўнымі вясновай вады. Абмывалі абутак і сушылі яго на батарэі. Сяргей Каткоў хваліў не столькі нашы неахайныя акварэлькі, колькі нашу мужнасць і наш намер — не прапусціць вясну.

ТОЎСТЫ ХЛОПЧЫК

У студыю да Каткова яго прыводзіў бацька. Большасць з нас на заняткі да Сяргея Пятровіча прыходзілі самі, а гэтага таўстуну прыводзіў высокі хударлявы сівы тага. Таўстун побач з сівым таткам выглядаў на ягонага ўнучка, а не на сына. З намі ён не размаўляў. Мы нават не ведалі, як яго імя, таўстун і таўстун. Ён любіў

маляваць мора і караблі. Свае намалёваныя караблі таўстун упрыгожваў рознакаляровымі сцяжкам. Каткоў хваліў таўстуну за сцяжкі.

Я крыху зайздросціў таўстуну, які бачыў і маляваў мора. Ён бачыў і маляваў караблі з каляровымі сцяжкам. Я мора ніколі не бачыў, хіба што ў тэлевізары ды кіно, але тэлевізійнае і кіноснае мора мяне зусім не натхняла. Трэба сказаць, што ў нашай мінскай студыі шмат хто з дзяцей маляваў мора, але самае лепшае мора з караблямі атрымлівалася ў таўстуну, якога прыводзіў да нас сівы бацька.

ШАРЫКАВАЯ РУЧКА

Са з’яўленнем у нашым побыце шарыкавай ручкі ў мяне звязана два здзіўленні. Першае — цяжка верылася ў аднаразовасць

яе стрыжня. Здавалася, што яго — калі моцна па-старацца — можна будзе заправіць якім чарнілам. Другое маё здзіўленне — шарыкавай ручкай малюе Сяргей Каткоў. Малюе спакойна. Малюе без пераробак. Я бачыў як Сяргей Пятровіч Каткоў маляваў шарыкавай ручкай мінскія дамкі. Ён маляваў дыкія звычайныя краявіды з цаглянымі дамамі. Кожная рыса адразу клалася на сваё месца. Адразу захацелася паўтарыць прыклад настаўніка. Карцела самому маляваць празрыста, светла, дакладна і ўпэўнена. Гэта было настолькі ж цяжка, як і заправіць аднаразовы стрыжань. Але я не здаваўся, маляваў і маляваў.

Я і праз пяцьдзясят гадоў не здаюся — малюю і малюю. Бо добры прыклад настаўніка застаецца з табою на ўсё жыццё.

ТРАМВАІ

Мінск майго дзяцінства трамвайны. У самастойныя падарожжы я ездзіў на трамваях, бо танней. Поездка на трамваі каштавала тры капейкі, а на аўтобусе ці тралейбусе — чатыры. Адна капейка для малодшага школьніка — грошы, за якія можна набыць каробку з запалкамі ці выпіць шклянку газаванай вады. Тагачасны горад я помню ўбачаным праз трамвайныя вокны. Ад вуліцы Чарнышэўскага я ездзіў да вуліцы Энгельса, дзе стаяў Па-

стаў для мяне тралейбусна-аўтобусным, потым — метрапалітэнным і таксовачным. Стаў ён чыгуначным і самалётным, але мой самы ўлюбёны Мінск — трамвайны, у якім я ездзіў на задняй пляцоўцы вагона ў студыю да Каткова.

ТАЛЕНТЫ

У студыі Сяргея Каткова ўсе вучні былі таленавітымі, а ўсе дзяўчаткі ў дадатак да сваёй таленавітасці мелі тытул прынцэсы. Сярод таленавітых вылучаліся яшчэ і геніяльныя дзеці.

Ніка Махнач геніяльна малявала леапардаў і казуль, тыграў і цыркавых коней. Лёгкай рукой Ніка магла паставіць на адной арэне ажно пяць наравістых жарэбчыкаў і аднаго святочна апранутага дрэсіроўшчыка. Юра Яўменаў геніяльна маляваў караблі, чаўны і брыганціны з напятымі ветразямі. Ён маляваў касмічныя караблі і касманаўтаў у шаравідных скафандрах.

Наша студыя была самай лепшай у Беларусі, бо там было шмат мастакоўскіх дзетак; а шмат мастакоўскіх дзетак у нашай студыі было таму, што яна была найлепшай у Беларусі. Можна было пра гэта і не казаць, але чаму не сказаць, калі ты ведаеш, што гэта стапрацэнтная праўда, і ніхто, акрамя цябе, пра яе не скажа.

ЗАПІСКІ

Большасць маіх мінскіх раўналетак жыло ў кепскіх умовах. Жылі ў бараках, у прахадных пакоях камунальных кватэр, у аднапавярховых дамках, якія не сёння дык заўтра знясуць, у абыяк злепленых хрушчобах, у цёмных і вільготных двухпавярховіках. Таму мамкам маіх раўналетак хацелася, каб іх дзеці хадзілі ў Палацы для школьнікаў. Там светла, чыста і ўрачыста. Там вучаць любіць прыгажосць і рабіць добра.

Такой была маці Мішы Пракоф’ева. Яна вадзіла сына ў студыю да Каткова. Міша феноменальна маляваў. Яго хвалілі. Ягоныя малюныкі друкаваліся ў часопісах і кнігах. Яны выстаўляліся ў розных краінах. Мішу гэта не хвалявала зусім. Ён любіў рэчку. Любіў бязмэтна бадзяцца па Мінску. Любіў сядзець у кінатэатры па тры сеансы ўзапар. Таму Міша Пракоф’еў прагульваў студыю. Казаў маці, што ідзе да Сяргея Пятровіча, а сам бег на рэчку пускаць караблікі, выразаныя з сасновай кары.

Маці паскардзілася на сына Сяргею Пятровічу. Тады і прыдумаліся запіскі. Маці дала сыну запіску “Выйшаў з дому ў 8:00”. Міша мусіў паказаць запіску Каткову, і той пісаў на паперцы: “Выйшаў са студыі ў 13:00”.

Нейкі час запіскі працавалі, але нядоўга. Міша кінваў маляванне. Рэчка, вуліца і кінатэатры перамаглі Палац школьнікаў. Шкада, бо талент у Мішы Пракоф’ева быў вялікі, і, акрамя таленту маляваць, ніякіх іншых здольнасцяў у хлопца не знайшлося. Ну, хіба ён яшчэ пераканаўча хлусіў, падманваў так, што мы яму верылі.

РОСТ

У Сяргея Каткова быў напалеонаўскі рост. Кажучы проста, ён быў маленькі. Ніякіх напалеонаўскіх планаў у яго не было. Як для мяне — ён мірны чалавек, які любіў дзяцей і мастацтва. З-за свайго росту ён быў нам, студыійцам, бліжэй за ўсіх астатніх дарослых — вялізных, мажных і высозных. Здавалася, што Каткоў ставіцца да нас як да роўных. Мы яму верылі, мы яго любілі і слухаліся, не раўнуючы так некалі французскія салдаты слухаліся свайго Напалеона.

Адам ГЛОБУС,
мастак і літаратар

лац школьнікаў. Ездзіў у студыю да мастака Сяргея Пятровіча Каткова. У трамваі я стараўся стаць каля вакна на задняй пляцоўцы, каб глядзець на бліскучыя рэйкі і зменлівыя краявіды, на вялікія вокны дзіцячага басейна, на інстытут фізкультуры, на вежу, што ўздымаецца над паліграфкамабінатам, на тралейбуснае дэпо, на жоўтацэнны хладакамабінат і дзіцячы парк над павольнай рэчкай.

У студыю я — дысцыплінаваны вучань — прыязджаў раней за настаўніка. Разам са студыійцамі сядзеў на прыступках пад дзвярыма майстэрні і чакаў Каткова. Мне было прыемна сядзець пад жоўтымі лакаванымі дзвярыма, побач з якімі вісеў мой малюнак з чырвонаскурным індзейцам-кап’яносцам, які стаяў на варце нашай любімай студыі. Сяргей Каткоў прыязджаў у Палац школьнікаў гэтаксама на трамваі. Ён ехаў з возера. Мне радаваў той факт, што ў студыю і са студыі мы з настаўнікам ездзілі на жоўта-чырвоных грукатлівых трамваях. Я ездзіў на “адзіны”, а ён на “пяцёрцы”. Пазней Мінск

Міша Пракоф’еў мог усё, што бычыла яго ўважлівае брунатнае вока, перанесці на паперу.

Лёс так склаўся, што ў геніі нашай студыі я не патрапіў. Нават тытула прынца ў мяне не было. Давялося туды хадзіць звычайным таленавітым хлопчыкам.

ДЗЕЦІ МАСТАКОЎ

Палова студыіцаў у Сяргея Каткова былі дзецьмі мінскіх мастакоў. Сашуля Кішчанка прыходзіў і маляваў сваю мамачку. Рыгачка Шчамялёва малявала танцулькі. Элячка Гаркунова яркімі фарбамі рабіла партрэты смяшлівых дзяўчатак, падобных да сябе. Жэнік Кірылаў здзіўляў усіх сваім бачаннем падводнага свету з сінімі рыбамі ды блакітнымі медузамі. Ромачка Заслонаў мог намалёваць цэлы духавы аркестар з трубамі, валторнамі і геліконам. Дзеці мастакоў малявалі не горш за студыйных геніяў і прынцэс.

Дзякуючы таму, што сталічныя мастакі давяралі Сяргею Каткову любімых сыноў і дачок, у нашай студыі было шмат фарбы і паперы, выдатныя гіпсавыя галовы і добрыя дошкі для малявання. Нам давалі аўтобус, каб мы ездзілі на эцюды і на пленэры ў Полацк, Хатынь і Лагойск.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.

Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:

■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"

■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"

■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"

■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"

■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"

■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Выставы:

■ Выстава "Айчыне служым!" (да 100-годдзя Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь) — да 15 мая.

■ Фотавыстава Міхася

і Кацярыны Аракчэвых "Людзі адной зямлі" — да 15 мая.

■ Выстава "Мовай акварэлі" Валерыя і Міхаіла Свістунowych — да 21 мая.

■ Выстава графікі Аляксандры Паслядовіч (1918 — 1988).

Да 100-годдзя з дня нараджэння. Да 20 мая.

■ Выстава "Тэрыторыя зямных надзей" (творы традыцыйнага карэйскага жывапісу Мінхва) — да 27 мая.

■ Выставачны праект "Айвазоўскі і марыністы" — да 1 чэрвеня. У рамках праекта ў выхадныя дні працуе танцавальны перформанс "Жывапіс. Рух. Танец".

Пачатак усіх харэаграфічных выступленняў — у 17.30.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

■ Пашыраная экспазіцыя жывапісных твораў народнага мастака Беларусі Мая Данчыга з фондаў музея — да 20 мая.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" МОЖНА НАВЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

МАГАЗІНЫ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".
- Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".
- Праспект Незалежнасці, 44.
- Вуліца Валадарскага, 16.

КІЁСКІ "БЕЛСАЮЗДРУК"

- ст.м. "Няміга", вул. М. Багдановіча.
- Праспект Пераможцаў, 5.
- Вуліца Рабкораўская, 17.
- Праспект Незалежнасці, 168, В.
- Вуліца Лабанка, 2.

"Старажытная Беларусь".

■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.

■ Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка VKL3D.

■ Акцыя "Вольнае пяніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:

■ Выстава "Беларусь: адраджэнне духоўнасці".

■ Выстава "Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля".

■ Выстава графікі Сальвадора Далі "Боская камедыя" — да 31 мая.

■ Лекцыі "Далі, Дантэ і Мікіта Моніч" — 5, 12 і 26 мая.

Пачатак а 14-й.

■ Часовая экспазіцыя "Пад туплікам у Музы. 3 гісторыі абутку" — з 7 мая да 10 чэрвеня.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

■ Фотавыстава Ірыны Дайнаковай "Пакуты..." — да 6 мая.

г. Мінск, вул. Казінца, 117

(будынак кінатэатра "Электрон").

Тэл.: +37529 123 60 53.

■ Выстава "Сафары парк" — да 31 жніўня.

■ Атракцыён "Стужачны лабірынт".

■ Атракцыён "Лазерны квэст".

г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а.

Тэл.: 237 46 94.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

■ Выстава "Пейчыя птушкі і галубы" — да 3 ліпеня.

білася для людзей" —

да 13 жніўня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.

Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02;

+37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава "Жамчужыны Чорнай Панны" — да 7 мая.

■ Выстава "Тры незвычайныя калекцыі" са збору Д.Сурскага — да 15 ліпеня.

■ Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў".

Па папярэдніх заяўках.

Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці

Вул. Гейсіка, 1.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Выстава Наталлі Шапавалавай "Дзённік падарожжаў" — да 22 мая.

Ратуша Вул. Савецкая, 3.

■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Квэст "Выхадкі старога захавальніка". Па папярэдніх заяўках.

Слуцкая брама

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.

■ Выстава "3 імём святога Юрыя" — да 30 верасня.